

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

Реєстр № _____
Нормоконтролер

«До захисту»
в.о. зав. кафедри
к. е. н., доц. Шуба Т. П.

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ
ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ**
Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконала:
студентка 4-го курсу
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти
денної форми навчання
гр. ЕМ-41

Марія РЕЗНІЧЕНКО

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Наталія ГАЛУЦЬКИХ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ.....	8
1.1. Ретроперспектива формування ринку дорогоцінних металів	8
1.2. Сутність та структура світового ринку дорогоцінних металів	15
1.3. Інституційно-правові основи регулювання операцій з дорогоцінними металами.....	27
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ	37
2.1. Сучасний стан світового ринку дорогоцінних металів.....	37
2.2. Перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів.....	50
Висновки до розділу 2	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТОК А. Сучасна структура ринку дорогоцінних металів.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі глобальні соціально-економічні, екологічні та геополітичні трансформації супроводжуються зростаючим попитом на стратегічно важливі ресурси, серед яких дорогоцінні метали посідають особливе місце. В умовах прискореної урбанізації, розвитку високих технологій, енергетичного переходу та глобальних інфляційних процесів, дорогоцінні метали виконують як традиційні, так і нові функції — від збереження вартості до використання в інноваційних виробничих циклах. Зокрема, зростання населення світу, що становить понад 8 мільярдів осіб у 2024 році (World Bank, 2024), поряд із розвитком технологічних галузей, таких як відновлювана енергетика, електротранспорт і мікроелектроніка, стимулює зростання попиту на золото, срібло, платину та паладій. Крім традиційного використання у ювелірній промисловості та як інвестиційного інструменту, дорогоцінні метали дедалі активніше застосовуються в «зелених» технологіях. Наприклад, срібло є ключовим елементом у виробництві сонячних панелей, а платина та паладій широко використовуються в каталізаторах для зменшення викидів у автомобільній промисловості. Таким чином, перехід до сталого розвитку і декарбонізації економіки лише посилює актуальність дослідження ринку дорогоцінних металів. У геополітичному контексті, зважаючи на зростаючі конфлікти, загрозу рецесії, знецінення валют і нестабільність фінансових ринків, інвестори дедалі частіше розглядають дорогоцінні метали як «тиху гавань», що зберігає цінність у часи невизначеності. Золото, зокрема, залишається ключовим елементом резервної політики центральних банків. Таким чином, вивчення динаміки попиту, пропозиції, ціноутворення та регіональної концентрації видобутку дорогоцінних металів є надзвичайно важливим для розуміння поточних викликів і можливостей світової економіки. Сучасний ринок дорогоцінних металів характеризується складною багаторівневою структурою, що включає видобувну, переробну, фінансову та

інвестиційну складові. Окрім золота, що є традиційно найціннішим активом, срібло, платинові метали та рідкоземельні елементи набувають дедалі більшого значення. Їхня обмежена наявність, зростаючі витрати на розвідку й екологічні стандарти видобутку створюють нові виклики для забезпечення стабільності постачання на світовий ринок. Отже, дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку світового ринку дорогоцінних металів є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє не лише зрозуміти глобальні економічні процеси, але й окреслити стратегічні орієнтири для політики ресурсного управління, інвестиційного планування та міжнародної співпраці в умовах зростаючої невизначеності.

Ступінь наукової розробленості. Проблематика функціонування та розвитку світового ринку дорогоцінних металів широко досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. У вітчизняній науковій літературі значну увагу приділено питанням економіки природокористування, стратегічного значення ресурсів, а також зовнішньоекономічним аспектам торгівлі дорогоцінними металами. Серед українських дослідників варто виокремити праці В.М. Геєця, в яких розглядаються структурні трансформації економіки в контексті ресурсної безпеки; роботи О.М. Амоші, де аналізується розвиток добувного сектору України та світові тенденції у сфері видобутку стратегічних ресурсів. Значний внесок у дослідження економіки природних ресурсів зробили також Ю.М. Ліпич, Н.І. Резнік, які акцентують увагу на регіональних особливостях функціонування ринків металів і проблемах інноваційного розвитку галузі. Окрему увагу заслуговують наукові праці, присвячені міжнародним аспектам ринку дорогоцінних металів. Зокрема, М.І. Кізима та І.С. Стеченко у своїх дослідженнях торкаються питань глобального інвестування в дорогоцінні метали, їх ролі у формуванні золотовалютних резервів і як інструменту хеджування ризиків. Серед зарубіжних вчених вагомий внесок у теоретичне обґрунтування ролі дорогоцінних металів у глобальній економіці зробили такі дослідники, як П. Бернстайн, автор фундаментальних праць про історію золота як грошового активу; Дж. Річардс, який аналізує геополітичні

аспекти видобутку золота та його вплив на ринки капіталу; а також Д. Ерліх та Р. Бургер, що досліджують функціонування біржових товарних ринків, включаючи сегмент дорогоцінних металів. Праці Дж. Хікса та Л. Тейлора охоплюють макроекономічні наслідки зміни цін на стратегічні ресурси, включаючи платинову групу металів. Незважаючи на значну кількість теоретичних і прикладних досліджень, залишається актуальною потреба в комплексному аналізі сучасного стану та тенденцій розвитку світового ринку дорогоцінних металів з урахуванням новітніх викликів — геополітичної нестабільності, енергетичного переходу, зростаючого попиту на електроніку й екологічно чисті технології, а також посилення ролі фінансових інструментів, пов'язаних із дорогоцінними металами.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є на основі аналізу сучасного стану світового ринку дорогоцінних металів визначити ключові тенденції його розвитку та оцінити перспективи подальшого функціонування в умовах глобальних викликів. Для досягнення мети в роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- розглянуто ретроспективу формування світового ринку дорогоцінних металів;
- досліджено сутність та структуру ринку дорогоцінних металів;
- вивчено інституційно-правові основи регулювання операцій з дорогоцінними металами;
- проаналізовано сучасний стан світового ринку дорогоцінних металів;
- визначено перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів.

Об'єктом дослідження є світовий ринок дорогоцінних металів.

Предметом дослідження є сучасні тенденції та особливості розвитку світового ринку дорогоцінних металів.

Методи дослідження. Для дослідження теми були використані такі загальнонаукові методи:

- історичний метод – для аналізу етапів становлення ринку дорогоцінних металів;
- метод логічного узагальнення – при систематизації економічних підходів до функціонування ринку дорогоцінних металів;
- системний аналіз – для комплексного розгляду взаємозв’язків між економічними, фінансовими та геополітичними чинниками;
- порівняльний аналіз – при оцінці позицій країн у світовому ринку золота, срібла, платини та паладію;
- статистичний метод – для обробки показників обсягу видобутку, споживання, експорту й імпорту дорогоцінних металів;
- табличний та графічний методи – для візуалізації динаміки цін, обсягів торгівлі та структури ринку.

Інформаційною базою дослідження стали аналітичні звіти міжнародних організацій (World Gold Council, LBMA, IMF), наукові праці українських та зарубіжних економістів, статистичні матеріали, публікації з профільної періодики, а також офіційні сайти компаній та галузевих об’єднань, що працюють у сфері видобутку й обігу дорогоцінних металів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Окремі положення та висновки дослідження були висловлені в тезах «Перспективи розвитку та проблеми ринку дорогоцінних металів» та надруковані в збірнику по матеріалам XI Міжнародна науково-практична конференція «Scientific trends in the development of modern technologies», 02-04 червня 2025 р., Краків, Польща.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок. Робота містить 6 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел налічує 83 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

1.1. Ретроспектива формування ринку дорогоцінних металів

Еволюція грошових систем призвела до того, що звичайні натуральні товари або прикраси, які використовувалися як гроші, поступово були замінені більш універсальними виробами з металів. Це ознаменувало перехід до металевої теорії грошей.

У системах металевого обігу благородний метал безпосередньо виконував функції грошей, а кредитні гроші могли бути обміняні на метал. Залежно від того, який метал використовувався як загальний еквівалент, розрізняють біметалізм і монеталізм. При біметалізмі держава законодавчо закріплювала роль загального еквівалента за двома благородними металами, передбачала карбування монет з обох металів та їх вільний обіг.

Золотий монеталізм вперше був запроваджений у Великій Британії в 1816 році; а в другій половині XIX століття більшість країн перейшла на монетарну систему з основою на золоті: Німеччина – у 1871 році, Швеція, Норвегія та Данія – у 1873 році, Франція – у 1876 році, Австрія – у 1892 році, росія та Японія – у 1897 році, США – у 1900 році.

До 1830 року ідея неспроможності біметалічного стандарту дедалі більше завойовувала уми політиків і економістів, які поділилися на два табори — прихильників срібного та золотого металевого стандарту відповідно. На користь срібла говорила його широка доступність для обігу. Прихильники золота вказували на вищу стабільність вартості жовтого металу, а також на успішність золотого стандарту в Англії — головному торговому партнері США. Однак замість того, щоб обрати один із двох металів, Конгрес США у 1834 році ухвалив новий монетний

коефіцієнт, який визначив співвідношення вартості чистого золота до чистого срібла як 1 до 16. Внаслідок цього вартість срібла впала нижче за світові ринкові ціни. Після введення цього акту вартість унції золота становила 20,67 доларів. Однією з можливих причин такого рішення вважають бажання влади підтримати золоторудну промисловість у штатах Джорджія та Північна Кароліна. Після прийняття нового коефіцієнта змінювався не вміст срібла в монетах, а вага золотих монет, чистий вміст золота в яких зменшився приблизно на 6,7%.

У 1867 році проведення Всесвітньої виставки в Парижі створило можливість скликання міжнародної грошової конференції. Головним ініціатором конференції був видатний французький економіст і політичний діяч Фелікс Ескуро де Пар'є, який був засновником Латинського союзу. Президентом конференції став міністр фінансів Франції Леонель де Мустьє. Саме Пар'є вперше запропонував ідею створення єдиного європейського простору та введення єдиної валюти, яку він назвав «Європа». Однак втілити ці ідеї вдалося лише через два століття.

На Паризькій конференції делегатам було запропоновано розглянути схему Пар'є, яка передбачала:

1. Прийняття єдиного золотого стандарту;
2. Використання десяткової системи;
3. Координацію різних валют із французькою системою (LMU).

Проте структура грошового обігу при золотому стандарті постійно змінювалася. Частка повноцінних грошей зменшувалася. Так, якщо наприкінці 1815 року частка металевих грошей в обігу Англії, Франції та США становила 67% від загальної маси грошей в обігу (у тому числі золото – 33%), то до кінця 1913 року левову частку – 87% – уже становили кредитні гроші (банкноти та чекові депозити). Золоті гроші поступово перетворювалися на гаранта стабільності кредитних грошей, що дозволяло використовувати їх у міжнародних розрахунках. При цьому у багатьох країнах законодавчо заборонили вивіз золотих монет (на відміну від злиткового золота), що, втім, легко обходилося переплавною монет.

З початку ХХ століття, навпаки, золото почало концентруватися в руках держави. Наприклад, у Франції у період з 1888 по 1900-ті роки співвідношення експорту золота до імпорту становило 62,37%, при цьому спостерігалася тенденція до зниження частки золота в структурі грошової маси — з 28% у 1872 році до 10% у 1913 році.

Однією з найбільш дискусійних тем у період повернення до золотого стандарту було питання курсу стабілізації — тобто визначення золотого вмісту нових грошових одиниць різних країн світу, а також питання про курс, за яким існуючі обезцінені паперові гроші мали обмінюватися на нову одиницю. У тих країнах, де гроші значно обезцінилися, повернення до довоєнного паритету призвело б до катастрофічної дефляції. Єдиним виходом для таких країн була стабілізація за допомогою нової грошової одиниці, яка приблизно відповідала б поточній вартості наявних паперових грошей. Яскравим прикладом такої політики була Франція, яка стабілізувала свою валюту на рівні 5:1, прирівнявши паперовий франк до нового золотого франка, що містив у п'ять разів менше чистого золота, ніж старий франк. У Бельгії стабілізаційний курс становив приблизно 7:1, в Італії — 3,7:1, у Греції — 15:1.

Для країн, грошові одиниці яких обезцінилися по відношенню до золота незначно, відновлення золотого стандарту в колишній формі не становило особливих труднощів. Так, у США, Канаді та Швейцарії стабілізаційні курси встановилися на рівні довоєнних паритетів. Водночас у ряді країн — серед яких Великобританія, Нідерланди, Австралія, Данія — спостерігалася помірне обезцінення відносно золота, і виникла дилема: повернути довоєнний золотий паритет чи стабілізувати гроші на існуючому рівні.

На користь дефляції національної валюти до довоєнного рівня свідчили, по-перше, можливість підвищити престиж країни у фінансовому світі (наприклад, британський фунт стерлінгів практично сто років не зазнавав девальвації і став міжнародною одиницею обліку та розрахунків у більшості країн світу). По-друге,

така міра дозволяла продовжувати використовувати на той час гроші, що перебували в обігу, одночасно повертаючи до обігу золоту монету, яка зберігалася як у країні, так і за кордоном, що приносило користь як широкому загалу, так і економіці держави.

Найбільш близьким до класичної форми золотий стандарт зберігся у США. Грошова система ряду європейських країн (Великобританія, Франція) функціонувала на базі золотого стандарту — центральні банки обмінювали пред'явлені банкноти на золоті злитки стандартної ваги (11–13 кг).

Післявоєнний золотий стандарт діяв у більш жорстких економічних умовах: диспропорції у виробництві базових товарів; перерозподіл багатства, викликаний інфляцією; серйозні й постійно зростаючі обмеження міжнародної торгівлі у вигляді високих державних мит, квот, валютного контролю; стрімке скорочення виробництва базових товарів; тягар військових боргів.

В умовах післявоєнного спустошення та початку кризи 1930-х років новий золотий стандарт так і не встиг удосконалитися. Фактично всі країни відмовилися від нього в період з 1929 по 1936 роки. Юридичне скасування золотого стандарту відбулося пізніше.

За думкою багатьох вчених, зокрема М. Ротбарда, Ф.А. фон Гаска та Л. фон Мізеса, позитивна роль золотого стандарту полягала в тому, що він забезпечував рівновагу платіжного балансу в кожній окремій країні, автоматично блокував спроби держави запуснути інфляцію і таким чином запобігав виникненню фінансових криз.

Останньою країною, яка офіційно скасувала фіксацію золотого вмісту своєї грошової одиниці у 1999–2000 роках, стала Швейцарія. Після відмови від золотого стандарту, на думку Х. У. де Сото, настала епоха тріумфу монетарного націоналізму, коли кожна країна отримала можливість самостійно проводити політику кредитної експансії.

Таким чином, проведене дослідження еволюції ролі золота у розвитку теорії грошей свідчить, що золотий стандарт забезпечував відносну стійкість та гнучкість грошової системи, що, у свою чергу, сприяло розвитку капіталістичного виробництва, кредитної системи та міжнародної торгівлі.

Сучасний світовий ринок золота — це розгалужена структура глобальної цілодобової торгівлі фізичним металом і похідними інструментами, значною мірою вільна від державного регулювання.

У світовій практиці застосовуються різні форми регулювання ринку золота:

1. Жорстко регульований державою ринок, де єдиними покупцями і продавцями дорогоцінного металу є центральні банки, а інші учасники купують або продають метал саме їм (Китай, ПАР).

2. Торгівля дорогоцінними металами зосереджена на спеціалізованих біржах або в окремих секціях товарних чи валютних бірж, при цьому правила операцій і доступ учасників (особливо нерезидентів) регулюються центральними банками (Франція, Туреччина).

3. Система вільної біржової торгівлі дорогоцінними металами (США, Люксембург, Гонконг).

4. Система міжбанківської торгівлі дорогоцінними металами, фактично монополізована кількома великими банками чи їхніми об'єднаннями (Німеччина, Швейцарія, Великобританія).

5. Система конкурентної міжбанківської торгівлі з домінуванням кількох банків-маркет-мейкерів (США, Японія, Нідерланди).

Протягом історії золото пройшло кілька етапів свого становлення у валютних системах (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Еволюція світової валютної системи

Критерій	Паризька (з 1867 р.)	Генуезька (з 1922 р.)	Бреттон- Вудська (з 1944 р.)	Ямайська (з 1976 р.)
База	Золотомонетний стандарт	Золотодевізний стандарт	Стандарт СДР	Стандарт СДР
Використання золота як грошей	Золоті паритети	Золото як резервно- платіжний засіб	Золото як резерв	Офіційна демонетизація золота
Конвертованість валют у золото	Так	Конвертація долара США в золото	Лише долар США за офіційною ціною	Відсутня
Режим валютного курсу	Вільне коливання в межах «золотих точок»	Вільне коливання без золотих точок (з 30-х рр.)	Фіксовані паритети та курси	Вільний вибір режиму. Плаваючі курси основних валют
Інституційна структура	Паризька конференція	Конференції, наради	МВФ	МВФ, наради «великої сімки»

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [4,11,26,28,29,35].

Впровадження золотого стандарту по суті вимагало від кожної країни-учасниці забезпечення вільної конвертації своєї валюти в золото, а також зворотного обміну за фіксованим курсом. Валютний курс визначався через перерахунок золотого вмісту грошової одиниці, що формувало так званий «золотий паритет» для кожної валюти, яка використовувалася на зовнішніх валютних ринках. У ХІХ столітті, за умов дії Паризької валютної системи, золото циркулювало у внутрішньому обігу у формі монет і водночас виконувало функцію резерву комерційних банків, який гарантував повернення вкладів на першу вимогу.

Розпад системи золотого стандарту був зумовлений двома основними чинниками. Об'єктивно – економічне зростання почало значно випереджати фізичні обсяги видобутку золота, що створювало дефіцит грошового забезпечення. Суб'єктивна ж причина полягала в тому, що жорстка фіксація валютних курсів до золотого паритету обмежувала можливості проведення гнучкої грошово-кредитної політики, яка стала надзвичайно актуальною з початком Першої світової війни у

1914 році. Уряди країн-учасниць конфлікту були змушені вдатися до інфляційного фінансування військових витрат, що призвело до зменшення золотого забезпечення національних валют і фактичного припинення їхньої конвертованості. До завершення війни світова валютна система опинилася не просто в кризі — у стані глибокого хаосу.

Для подолання валютної нестабільності у 1922 році було скликано Генуезьку міжнародну конференцію, на якій були закладені нові принципи валютних відносин. Проте друга валютна система, що виникла внаслідок цих домовленостей, проіснувала недовго — з 1922 по 1936 рік — і характеризувалась високим рівнем нестабільності.

Генуезька валютна система базувалась на поєднанні золота і девізів як засобів міжнародних розрахунків. Під девізами розумілись платіжні засоби в іноземній валюті, які використовувалися у міжнародній торгівлі. Жодна валюта не отримала офіційного статусу резервної, однак фунт стерлінгів і долар США претендували на лідерство у цій сфері.

Зберігалися золоті паритети валют. Конвертація валют у золото здійснювалася як безпосередньо, так і опосередковано — через іноземні валюти-девізи. Було відновлено режим вільного коливання валютних курсів.

Таким чином, у межах Генуезької системи сформувались два основних способи обміну національних валют на золото: прямий — для валют, які виконували роль девізів (зокрема фунт стерлінгів і долар США), та опосередкований — для інших валют.

З початком Другої світової війни у більшості країн були запроваджені валютні обмеження, конвертованість валют було фактично скасовано, а валютні курси втратили своє значення як інструмент економічної політики.

Уже під час війни, у квітні 1943 року, розпочалась підготовка проєкту нової глобальної валютної системи. Основною метою було уникнення валютної дестабілізації, подібної до тієї, що спостерігалась після Першої світової війни та у

1930-х роках. Над проєктом працювали відомий британський економіст Дж. М. Кейнс і американський чиновник Міністерства фінансів Г. Д. Уайт. У 1944 році в містечку Бреттон-Вудс (США) відбулася валютно-фінансова конференція ООН, на якій були закладені основи третьої світової валютної системи, що регулювала правила міжнародної торгівлі, валютних, кредитних і фінансових відносин.

Укладене в межах Ямайського договору (1976 р.) рішення остаточно скасувало прив'язку валют до золота та скасувало золоте наповнення СДР. Це було розцінено як офіційну демонетизацію золота на Заході. Відтоді почався процес витіснення золота з системи міжнародних валютних відносин. Демонетизоване золото перетворилося на звичайний товар, що вільно обертається на світових ринках, а також на об'єкт інвестицій. Особливої популярності набули ф'ючерсні контракти на золото.

1.2. Сутність та структура світового ринку дорогоцінних металів

Ринок дорогоцінних металів — це сфера економічних відносин між учасниками угод з дорогоцінними металами, а також із цінними паперами, номінованими в золоті (золоті сертифікати, облігації, ф'ючерсні контракти тощо).

З функціонального погляду, цей ринок виступає торгово-фінансовим осередком, де зосереджені операції комерційного та майнового характеру з відповідними активами. Він виконує такі основні завдання:

- забезпечення потреб промисловості в дорогоцінних металах;
- формування золотовалютних резервів держави та банківських установ;
- накопичення металів у вигляді скарбів (з боку приватних осіб);
- отримання прибутку від арбітражних операцій;
- надання кредитів під заставу дорогоцінних металів.

З інституційного погляду, ринок дорогоцінних металів являє собою сукупність спеціалізованих банків, бірж дорогоцінних металів і фінансових

компаній, які здійснюють операції з цінними паперами, що оцінюються в золоті. Для наочності види ринку дорогоцінних металів зображено на рис. 1.1.

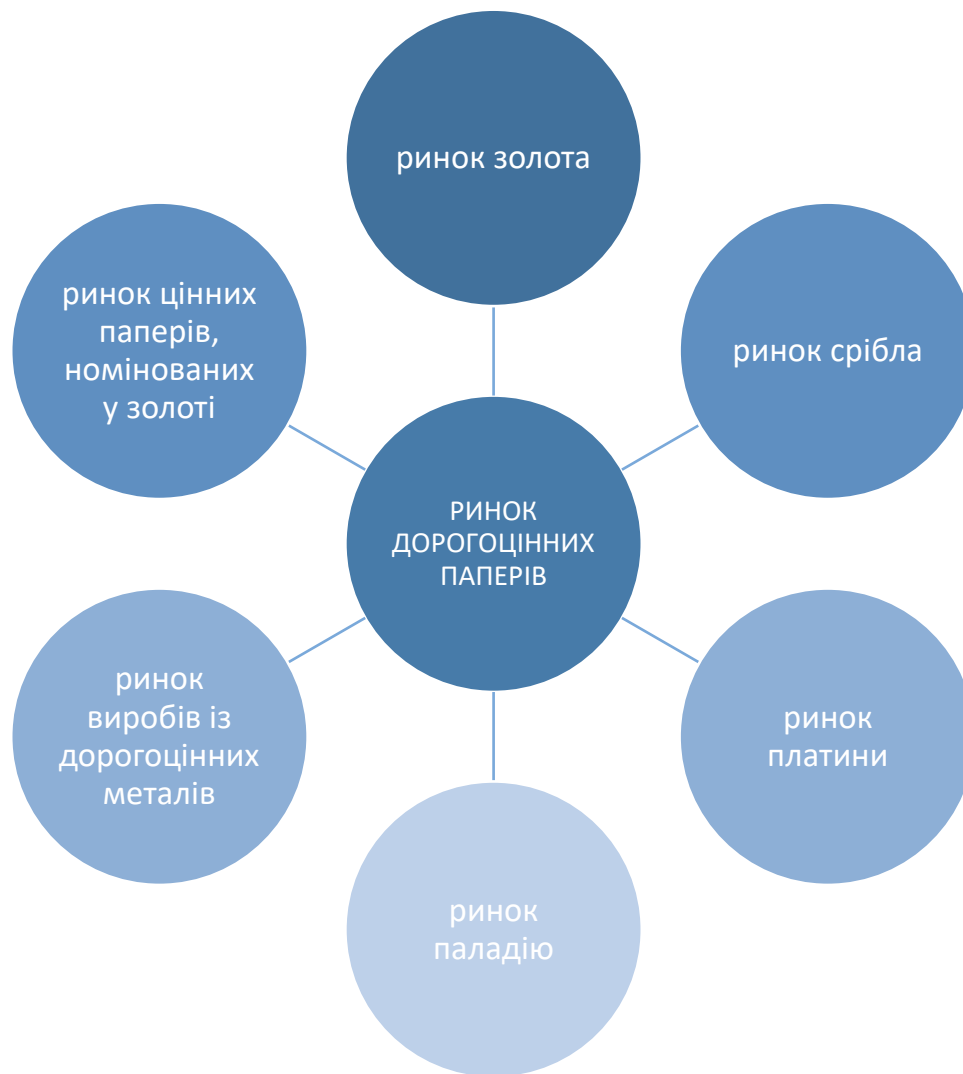

Рис. 1.1 - Види ринку дорогоцінних металів

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14].

Ринок дорогоцінних металів охоплює сукупність різних економічних відносин між учасниками на всіх етапах — від розвідки, видобутку, переробки до кінцевого виготовлення виробів з дорогоцінних металів.

До дорогоцінних металів належать золото, срібло та метали платинової групи: платина, паладій, родій, рутеній, іридій, осмій. За своїм призначенням ці метали виконують подвійну функцію:

1. Використовуються в промисловості (побутова техніка, електроніка, медичне обладнання, протезування тощо).
2. Служать об'єктом інвестування (виготовлення монет, ювелірних виробів), засобом накопичення та збереження вартості.

До 1968 року ринок золота фактично не відокремлювався від валютного ринку, оскільки валютні курси були фіксованими й прив'язаними до золота. Лише після переходу до плаваючих курсів золото стало самостійним товаром. Класифікація ринку дорогоцінних металів представлена на рис. 1.2.

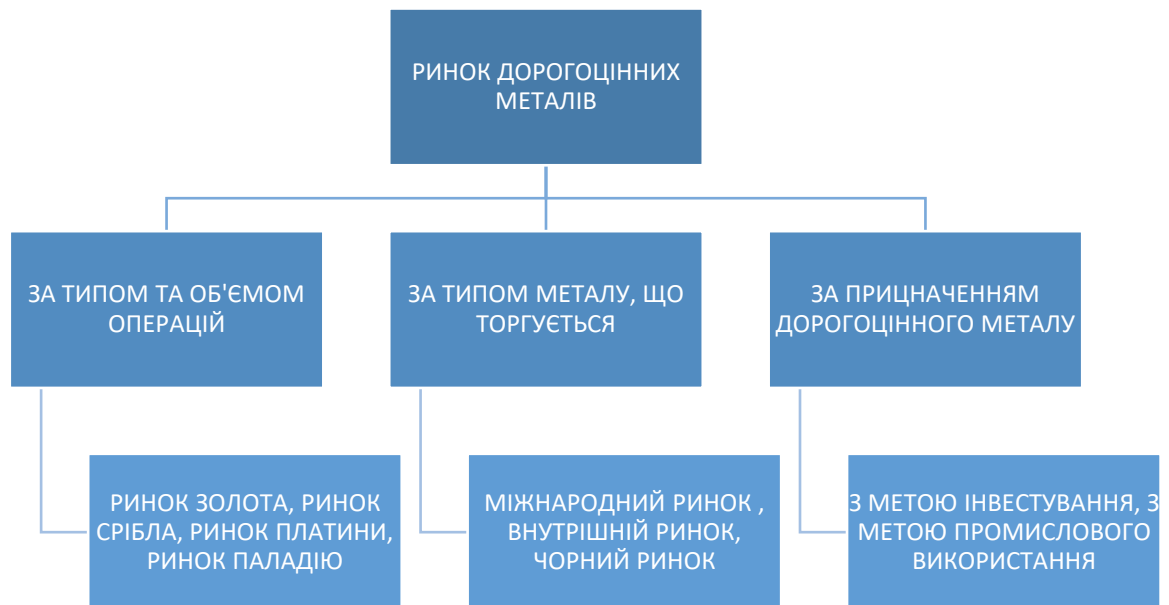

Рис. 1.2 - Класифікація ринку дорогоцінних металів

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14].

Залежно від типу та обсягу операцій ринок дорогоцінних металів поділяється на:

1. Міжнародний ринок дорогоцінних металів.

2. Внутрішній (національний) ринок дорогоцінних металів.
3. Тіньовий (нелегальний) ринок дорогоцінних металів.

Міжнародний ринок має найбільший обсяг торгівлі. У ньому беруть участь великі інвестори, міжнародні фонди та центральні банки різних країн.

Внутрішні ринки функціонують у межах окремих держав. Їх діяльність регулюється законодавчо: встановлюються податки, мита, квоти, правила ведення торгівлі тощо.

Тіньовий або нелегальний ринок виникає в умовах суворих державних обмежень на операції з дорогоцінними металами. Наприклад, якщо торгівля золотом заборонена, вона здійснюється контрабандним шляхом.

Крім того, ринки можна класифікувати за цільовим призначенням придбання дорогоцінних металів:

- для інвестування;
- для промислового використання (наприклад, у сфері електроніки).

Ринок дорогоцінних металів виконує такі загально ринкові функції, які проявляються в специфічній формі саме в межах цього ринку (рис. 1.3):

1. Комерційна — функція, яка полягає у отриманні учасниками ринку прибутку від операцій на ринку дорогоцінних металів.

2. Акумуляуюча — функція створення умов для мобілізації тимчасово вільних ресурсів (дорогоцінних металів та цінних паперів, котируваних у золоті) з подальшим їх використанням в інтересах учасників ринку дорогоцінних металів та національної економіки загалом.

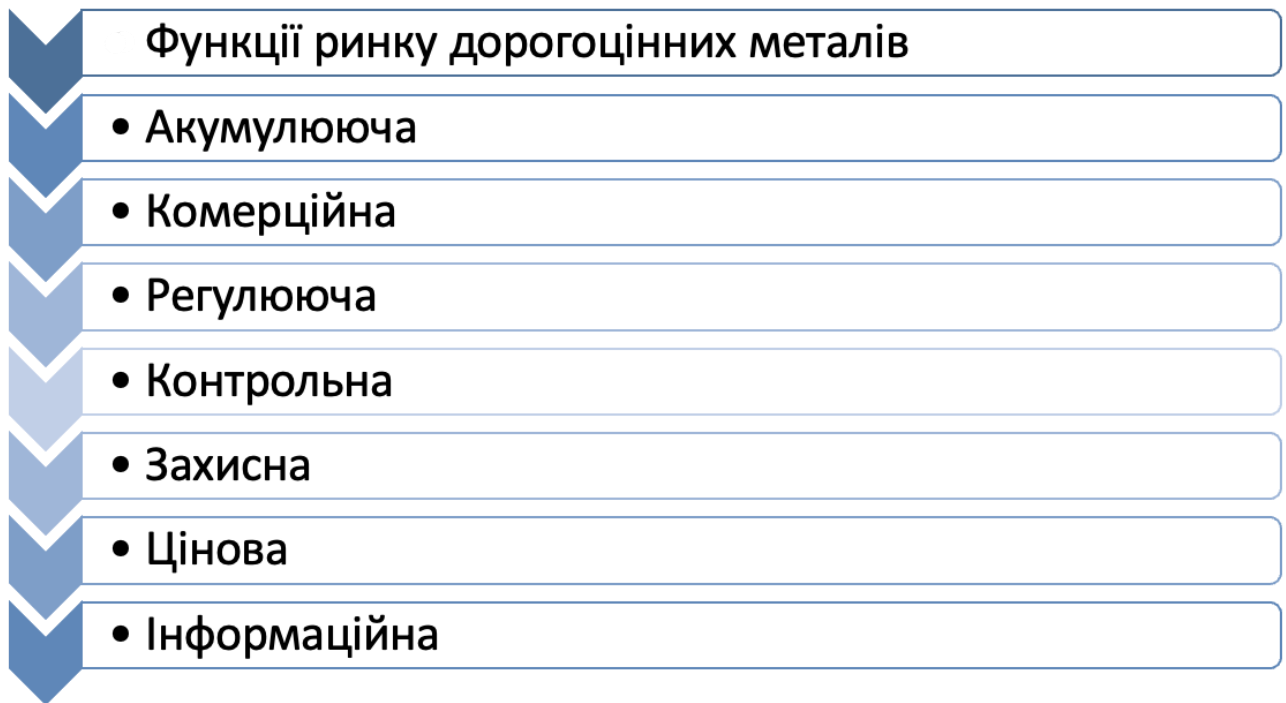

Рис. 1.3 - Функції ринку дорогоцінних металів

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14].

3. Регулююча — функція забезпечення порядку, управління та організації в сфері геологічного вивчення і розвідки родовищ дорогоцінних металів, їх видобутку і виробництва, що здійснюється органами державної влади та органами влади суб'єктів. Правове регулювання операцій з дорогоцінними металами належить до компетенції Уряду і Центрального банку, який виступає мегарегулятором усього фінансового ринку.

4. Контрольна — функція державного контролю за геологічним вивченням і розвідкою родовищ дорогоцінних металів, їх видобутком, виробництвом, використанням і обігом, а також за дотриманням законодавчих норм, правил торгівлі, етичних стандартів, що здійснюється органами державної влади та органами влади суб'єктів у межах їх повноважень.

5. Захисна — функція, яка полягає в тому, що учасники ринку, інвестуючи в дорогоцінні метали, захищають себе від потенційних ризиків, оскільки цінова

динаміка дорогоцінних металів відрізняється від тенденцій курсу національних валют. Тобто дорогоцінні метали є відносно без ризиковим активом. Вони залишаються надійним інструментом страхування від несприятливої макроекономічної та політичної ситуації. Золоті резерви можуть розглядатися як страхівка у випадках фінансових криз, проблем у світовій валютній системі, під час війн і стихійних лих.

6. Цінова — функція встановлення та забезпечення процесу формування і руху ринкових цін на дорогоцінні метали через збалансування попиту та пропозиції шляхом проведення операцій. На ціноутворення на ринку дорогоцінних металів впливають не лише попит і пропозиція, а й наявність державних резервів, а також загальна структура світової торгівлі.

7. Інформаційна — функція інформування учасників ринку та суспільства про все, що відбувається на ринку дорогоцінних металів.

Міжнародний ринок дорогоцінних металів — це сфера економічних відносин між учасниками щодо угод з дорогоцінними металами та цінними паперами, які котируються в золоті (золоті сертифікати, облігації, ф'ючерси тощо).

Найбільші центри міжнародної торгівлі розташовані у таких містах, як Лондон, Цюрих, Нью-Йорк, Гонконг, Чикаго, Дубай. Учасників міжнародного ринку дорогоцінних металів можна представити на рис. 1.4.

Добувні компанії постачають на ринок основну частку дорогоцінних металів, тому вони є провідними учасниками ринку.

За масштабами своєї діяльності їх можна поділити на дві категорії:

1. Невеликі компанії, які не мають можливості вести бізнес безпосередньо з брокерськими фірмами;

2. Великі корпорації, що працюють у всіх сферах золотого ринку. Ці компанії здійснюють діяльність у масштабах, достатніх для миттєвого впливу на ціни, тому їхня діяльність перебуває під пильним наглядом інших учасників ринку.

Рис. 1.4 - Учасники ринку дорогоцінних металів

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14].

Професійні брокери та дилери купують дорогоцінні метали, перш за все золото, а потім перепродають їх іншим банкам. Іноді банки закупають метал для поповнення своїх резервів.

Банк Англії (Bank of England) від перших днів свого існування (1694р.) є центром торгівлі дорогоцінними металами і до сьогодні залишається головною установою, що контролює лондонський оптовий ринок золотих злитків. Після золотої лихоманки в Каліфорнії та Австралії в 1850-х роках ринок золота значно розширився, і з'явилися брокерські контори, які спеціалізуються на операціях із золотими злитками (Moccata & Goldsmith, N. M. Rotshild & Sons Ltd, Samuel Montague, Sharps Pixley).

Раніше їхня діяльність здебільшого полягала в імпорті золота, яке вони купували у зарубіжних золотодобувних компаній, та продажу злитків англійському банку. Ці фірми стали першими брокерами на ринку золота, виступаючи

посередниками між продавцями та покупцями і заробляючи комісійні за здійснені угоди.

Фірми, що продають золоті злитки, виконують роль брокерів для покупців, а також первинних дилерів, займаючи власні позиції у торгівлі дорогоцінними металами з метою отримання прибутку від зміни цін. Лондонська асоціація золотого ринку, яка представляє інтереси учасників оптового ринку, розділяє їх на дві категорії: учасники формування ринку (маркет-мейкери) та звичайні учасники.

Фірми, які виступають як маркет-мейкери, зобов'язані вказувати ціну металу при зверненні до своїх клієнтів та інших маркет-мейкерів. Звичайні дилери зазвичай встановлюють ціни лише для своїх агентів і не зобов'язані визначати ринкові ціни.

Брокери виступають посередниками, полегшуючи укладення торговельних угод, «зв'язуючи» між собою покупців і продавців золота. Вони діють від імені своїх клієнтів і за їх рахунок, отримуючи винагороду у вигляді комісійних за укладені угоди. Брокерами можуть бути банки, фірми та приватні особи. Нині ці фірми, як і інші брокери, не обмежуються лише брокерською діяльністю, а активно беруть участь у торгівлі золотом за свій рахунок.

Брокери мають складські приміщення, що дозволяють їм здійснювати операції у формі консигнаційної торгівлі золотом. У такому випадку власник металу (вантажовідправник) передає його брокеру (вантажодержувачу) для продажу. Право власності на золото залишається за продавцем до моменту отримання грошей. Іноді брокер за рахунок покупця чи продавця доводить золото до необхідного для покупця стану.

Дилери — це учасники ринку, які купують золото від свого імені на власні кошти або кошти, отримані у вигляді кредиту. Вони продають куплене золото різним покупцям. На міжнародних ринках існує обмежена група дилерів, на внутрішніх — їхній склад значно ширший.

Дилери міжнародного ринку належать до економічної еліти світу. Роль дилерів виконують великі банки або компанії, тісно пов'язані з банками, тобто

дилери, які часто є їхніми дочірніми підприємствами. Справа в тому, що для здійснення угод потрібні великі суми грошей, які не можуть бути зосереджені без постійного руху позикового капіталу, тобто банківського кредиту.

Центральні банки, з одного боку, виступають у ролі великих інвесторів із великим обсягом металу, а з іншого — є найбільшими продавцями та покупцями металів. Їхні функції також включають встановлення правил гри на золотому та фінансовому ринках.

Найбільший вплив має Центральний банк США — Федеральна резервна система (US Federal Reserve System). Далі за ним іде Центральний банк Німеччини — Бундесбанк (Deutsche Bundesbank), у Великобританії — Банк Англії (Bank of England, також відомий як The Old Lady).

Центральні банки інших країн також відіграють значну роль на ринку дорогоцінних металів, оскільки вони зберігають значну частину національних резервів у вигляді золота. Через великий розмір цих резервів дії центральних банків можуть мати вирішальний вплив на ринок золота. У минулому центральні банки зазвичай здійснювали близько половини всіх покупок золота на ринку, але з 1971 року, після припинення можливості обміну доларів США на золото, банки стали «чистими» продавцями.

Банк Англії входить до групи центральних банків, які торгують золотом за свій рахунок і випускають золото на ринок, щоб отримати певний фінансовий прибуток від своїх золотих резервів. Банк Англії та Банк міжнародних розрахунків діють на ринку також від імені інших центральних банків.

Комерційні банки здійснюють операції із золотом і виступають на міжнародному ринку як продавці чи покупці, користуючись послугами брокерів і дилерів. У багатьох випадках вони проводять брокерські та дилерські операції, маючи зв'язки з виробниками і споживачами металу.

Наразі комерційні банки мають ліцензію на участь у міжнародній торгівлі золотом. Водночас російські комерційні банки також ведуть активні операції.

До промислових споживачів належать виробники ювелірних виробів, промислові підприємства та нафтохімічні компанії. Таким чином, значну частину клієнтури підприємств із переробки золота становлять різні галузі промисловості, яким потрібно отримувати золото з різними специфічними характеристиками. Хоча промислові підприємства часто роблять свої початкові закупівлі через брокерські фірми, які мають золото на консигнаційних складах, у деяких випадках саме брокерські фірми очищують і переробляють золото від імені і за дорученням своїх клієнтів.

Окрім промислового використання, існує також інвестиційний попит, наприклад, з боку пенсійних фондів і приватних інвесторів. Вони орієнтовані на певні типи злитків і монет.

Інвестори, крім фізичних осіб, також можуть бути постачальниками. Особливу роль у цьому відіграють різні фонди та міжнародні організації.

Інвестори — це широка категорія учасників ринку золота, їх можна поділити на багато груп. Форми інвестування в золото включають купівлю золотих монет, злитків чи ювелірних виробів, операції на ринку на невизначених умовах із продажу готівки, участь в опціонах і купівлю золота з спекулятивною метою, а також придбання акцій будь-яких організацій і фондів, які можуть мати золото або бути пов'язані з інвестиціями в золото.

У Північній Америці та Європі спостерігається тенденція перетворення інвесторів на спекулянтів, які використовують такі методи, як торгівля золотом під заставу, ф'ючерсні операції та опціони — намагаючись отримати прибуток за короткий термін за рахунок зміни цін без фізичної купівлі чи постачання золота. Азійські інвестори, на відміну від американських і європейських, схильні фізично накопичувати золото у різних формах злитків і розглядають інвестиції в золото як засіб виходу з кризових фінансових ситуацій.

Для інвесторів ефективними є операції із золотом у випадках, коли в країні їхнього проживання змінюється обмінний курс, оскільки це впливає на напрямок більш дешевого або дорожчого металу на місцевий ринок.

Сьогодні найбільшими постачальниками золота на світовий ринок є Південна Африка, США, Австралія, Канада, росія, Китай. Два найважливіші ринки торгівлі золотом — Лондон і Нью-Йорк. Інші важливі торгові центри розташовані в Цюриху, Токіо, Сіднеї, Гонконгу.

На рис. 1.5 наведено 10 країн — найбільших виробників золота у світі.

■ Китай ■ Австралія ■ росія ■ США ■ Канада ■ Перу ■ Індонезія ■ ПАР ■ Мексика ■ Гана ■ Решта

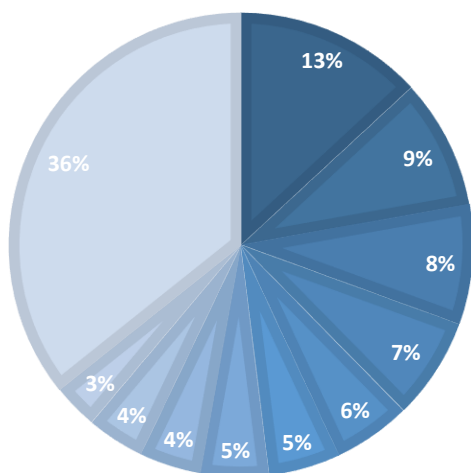

Рис. 1.5 - Топ 10 країн-виробників золота

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14].

На першому місці за виробництвом золота — Китай, 426 тонн, на другому місці Австралія — 295 тон, на третьому — росія — 271 тонна.

За даними Геологічної служби США, світові запаси срібла становлять близько 512 тисяч тон. Найбільшими запасами цього дорогоцінного металу володіють такі країни:

1. Перу — 23% від світових запасів,
2. Чилі — 14%,
3. Австралія та Польща — по 14%,
4. Китай — 8%,
5. Мексика — 7%,
6. США — 5%.

За оцінками експертів, цих світових запасів срібла має вистачити приблизно ще на 22 роки, що свідчить про значну, але обмежену доступність цього ресурсу у найближчому майбутньому. Видобуток і запаси платини та паладію за країнами у 2023 році представлено в табл. 1.2.

**Таблиця 1.2 - Видобуток і запаси платини та паладію
за країнами у 2023 р. у тонах**

Країна	Паладій (тон)	Платина (тон)	Запаси ПГМ (тон)
ПАР	71 000	120 000	63 000
росія	92 000	23 000	5 500
Зімбабве	15 000	19 000	1 200
Канада	16 000	5 500	310
США	9 800	2 900	820
Інші країни	2 700	4 600	—
Світ	206 500	175 000	70 830

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [20,67].

На міжнародному ринку дорогоцінних металів здійснюються такі торгові операції:

1. Касові операції (spot) – поточні операції з датою розрахунку та поставки не пізніше другого дня після укладення угоди. Базою для розрахунку цін слугує спот-ціна Лондонського ринку. Цілями операцій є формування або реалізація фонду дорогоцінних металів банку, виконання клієнтських заявок, страхування ризику знецінення національної валюти.

2. Форвардні операції – угоди на купівлю-продаж металу в майбутньому за встановленою ціною. Покупець страхується від підвищення ціни в майбутньому. Продавець страхується від зниження ціни. Виконання угоди передбачає реальну поставку металу.

3. Операції СВОП – обмінні угоди, купівля-продаж металу з обов'язковим зворотним викупом за встановленою ціною. СВОП за часом – викуп металу через певний час. СВОП за якістю металу – купівля-продаж металу різної якості. СВОП за місцезнаходженням – купівля на одній біржі, продаж на іншій. Цілями таких операцій є страхування цінкових ризиків у майбутньому, отримання арбітражного прибутку та спекуляція.

4. Опціонні угоди – право продати або купити певну кількість металу за встановленою ціною з виплатою покупцем опціону премії. Опціони можуть укладатися як на біржовому, так і на позабіржовому ринку. Виконання угоди не передбачає реальної поставки металу — покупець і продавець отримують лише фінансовий результат від угоди.

1.3. Інституційно-правові основи регулювання операцій з дорогоцінними металами

Державні рішення, такі як монетарна політика, зміни в оподаткуванні, закони щодо дорогоцінних металів, а також регулювання ринку, можуть суттєво впливати на привабливість цього активу для інвесторів і формування цін на дорогоцінні метали. Розглянемо на прикладі деяких країн світу, як рішення того чи іншого

державного відомства може призвести до зміни попиту, а згодом — до зміни вартості та інвестиційної ефективності, привабливості дорогоцінного металу як інвестиційного активу. У США регулювання інвестування в дорогоцінні метали значною мірою здійснюється Комісією з цінних паперів і бірж (SEC), а також іншими федеральними структурами й органами окремих штатів. У табл. 1.3. наведено функції відомств США, які впливають на різні аспекти інвестування в дорогоцінні метали.

Таблиця 1.3 - Регулювання інвестування в дорогоцінні метали у США

Інвестиційні продукти та інструменти	Комісія з цінних паперів та бірж (SEC) регулює різноманітні інвестиційні продукти, зокрема фонди, ETF та ф'ючерси на дорогоцінні метали. Інвестори мають можливість обирати між фондами, що вкладають у фізичний метал, та фінансовими інструментами, які пов'язані з цінами на метали
Розкриття інформації	Регуляторні органи вимагають від компаній та фондів надавати точну і своєчасну інформацію про свою діяльність і інвестиційну стратегію. Це сприяє прозорості ринку та допомагає інвесторам приймати обґрунтовані рішення
Податкове регулювання	Податкове законодавство впливає на інвестиції в дорогоцінні метали. Наприклад, прибуток від продажу металів може оподатковуватись податком на приріст капіталу або підпадати під спеціальні податкові ставки
Захист інвесторів	Регулятори забезпечують захист прав інвесторів, зокрема через вимоги до диверсифікації інвестиційних портфелів та надання інформації про інвестиційні ризики
Фізичне зберігання	Для інвесторів, які віддають перевагу фізичному володінню металами, існують норми, що регламентують зберігання та безпеку фізичних дорогоцінностей

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [21].

США опосередковано впливають на вартість золота через зміну ключової ставки Федеральної резервної системи (ФРС). При підвищенні ключової ставки зростають процентні ставки за депозитами та дохідність облігацій, через що

інвестори віддають перевагу менш консервативним, але більш прибутковим інвестиційним активам. Крім того, зазвичай підвищення ставок ФРС спричиняє зміцнення долара США, що робить інвестиції в золото менш вигідними і в результаті зменшує попит на цей метал.

Великобританія входить до числа країн, де ціна золота досягає рекордно високих показників у місцевій валюті. Тож не дивно, що в цій країні спостерігається підвищений інтерес до купівлі золотих монет і злиwkів з метою інвестування. Особливості регулювання інвестування в дорогоцінні метали у Великобританії наведені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 - Особливості регулювання інвестування в дорогоцінні метали у Великобританії

Ліцензування та регулювання	У Великобританії діє жорстке і комплексне регулювання інвестицій у дорогоцінні метали. Інвестори, які бажають працювати у цій сфері, повинні отримати відповідні ліцензії та дотримуватись стандартів безпеки і прозорості
Фонди та інвестиційні продукти	У країні представлений широкий спектр інвестиційних продуктів, пов'язаних із дорогоцінними металами, включно з ETF та фондами, що забезпечує різноманітні можливості для інвестицій
Регуляторний захист інвесторів	Регуляторні органи прагнуть захистити інтереси інвесторів через вимоги щодо розкриття інформації, запобігання шахрайству та контроль діяльності компаній, що працюють у сфері інвестицій у дорогоцінні метали
Світовий фінансовий центр	Великобританія є одним із світових фінансових центрів із розвиненою інфраструктурою для торгівлі дорогоцінними металами, включно з біржами та банками, що спеціалізуються на цій галузі
Податкові структури	Податкове законодавство передбачає податок на прибуток та податок на приріст капіталу. Проте деякі дорогоцінні метали, наприклад, інвестиційні золоті монети, можуть бути звільнені від ПДВ
Геополітична стабільність	Геополітична стабільність та надійні правові структури роблять Великобританію привабливою для інвесторів, які шукають безпечні і надійні варіанти вкладень у дорогоцінні метали

Доступ до міжнародних ринків	Великобританія має доступ до міжнародних ринків, що дає змогу інвесторам легко купувати та продавати дорогоцінні метали по всьому світу
Інвестиційна культура	Розвинена інвестиційна культура та наявність численних освітніх ресурсів сприяють усвідомленому прийняттю рішень при інвестуванні у дорогоцінні метали

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [21].

За інформацією порталу Королівського монетного двору, Ендрю Дікі, директор з інвестицій у дорогоцінні метали Королівського монетного двору, називає нинішні темпи купівлі золота центральними банками «великим тектонічним зсувом» для ринку дорогоцінних металів. І справді, останній раз такий високий інтерес до дорогоцінних металів серед інвесторів спостерігався у 1967 році.

Ендрю Дікі також зазначив, що попит на дорогоцінні метали та золото зріс на 200%, оскільки молоді інвестори все частіше розглядають золото як альтернативу іншим активам.

Однією з причин такої поведінки інвесторів, можливо, стало рішення Королівського монетного двору розширити асортимент продукції, додавши до нього золоті злитки вагою всього один грам. Виходячи лише з ціни, такі маленькі золоті злитки приваблюють ширше коло інвесторів.

Крім того, Королівський монетний двір також рекламує продукт цифрового золота, який «повністю забезпечений фізичним золотом», що зберігається у їхніх сховищах, що також стимулює інвесторів до придбання цього активу. Це веде до зростання вартості золота як інвестиційного активу та дорогоцінного металу.

Загальна характеристика Австралії як країни, привабливої для інвестицій у дорогоцінні метали, виділяє її як важливого гравця на світовій арені, що має багаті ресурси та сприятливий інвестиційний клімат.

Особливості регулювання інвестування в дорогоцінні метали в Австралії наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Особливості регулювання інвестування в дорогоцінні метали в Австралії

Дорогоцінні метали як важливий сектор	Австралія є одним із найбільших світових виробників дорогоцінних металів, таких як золото та срібло. Цей сектор має стратегічне значення для економіки країни
Державна підтримка	Уряд Австралії підтримує розвиток видобутку та інвестування у дорогоцінні метали, створюючи сприятливе інвестиційне середовище
Інвестиційні продукти	Австралія пропонує широкий вибір інвестиційних продуктів, включаючи інвестиційні фонди та ETF, що забезпечує інвесторам гнучкість і доступність
Біржові торги	Австралійська біржа ASX надає можливості для торгівлі дорогоцінними металами, зокрема золотом і сріблом, забезпечуючи легкий доступ до ринку
Геологічний потенціал	Розташування Австралії характеризується багатими природними ресурсами, включаючи дорогоцінні метали, що створює потенціал для довгострокового розвитку інвестицій
Економічна стабільність	Австралія відома стабільною економікою та надійними інституціями, що сприяє залученню інвесторів у сектор дорогоцінних металів
Торгові відносини	Австралія активно бере участь у міжнародній торгівлі дорогоцінними металами, відкриваючи можливості для інвесторів працювати на глобальних ринках
Екологічні стандарти	У країні приділяється увага екологічним аспектам видобутку дорогоцінних металів, що може привабити інвесторів, орієнтованих на сталий розвиток
Геополітична надійність	Австралія славиться своєю стабільністю і надійністю у світовій політиці, створюючи сприятливі умови для інвесторів, які шукають безпеку для своїх вкладень у дорогоцінні метали

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [21].

У 2022–2023 роках прибутковість золота перевищила доходність більшості активів на австралійському ринку. Коли зростає інфляція, а спекулятивні інвестиції слабшають, золото завдяки рекордним продажам на австралійському ринку демонструє безпрецедентне зростання ціни.

«Фонд майбутнього» — суверенний фонд добробуту Австралії, головною метою якого є забезпечення економічного процвітання країни. Ця мета досягається через інвестиції в золото. З одного боку, це створює ризики недостатньої диверсифікації, а з іншого — стимулює попит на золото. Австралія є другим за величиною виробником золота у світі, і видобуток корисних копалин вже становить 8% ВВП країни, тож національне багатство Австралії в тій чи іншій мірі пов'язане з золотом. Показники інфляції в Австралії (7,8%) підтверджують правильність такого рішення. Графік нижче ілюструє логіку інвестиційної стратегії «Фонду майбутнього».

На рис. 1.6 показано, що золото як інвестиційний актив у розрахунку на австралійський долар у 2022 році продемонструвало позитивні результати, тоді як багато інших ключових активів втратили в ціні.

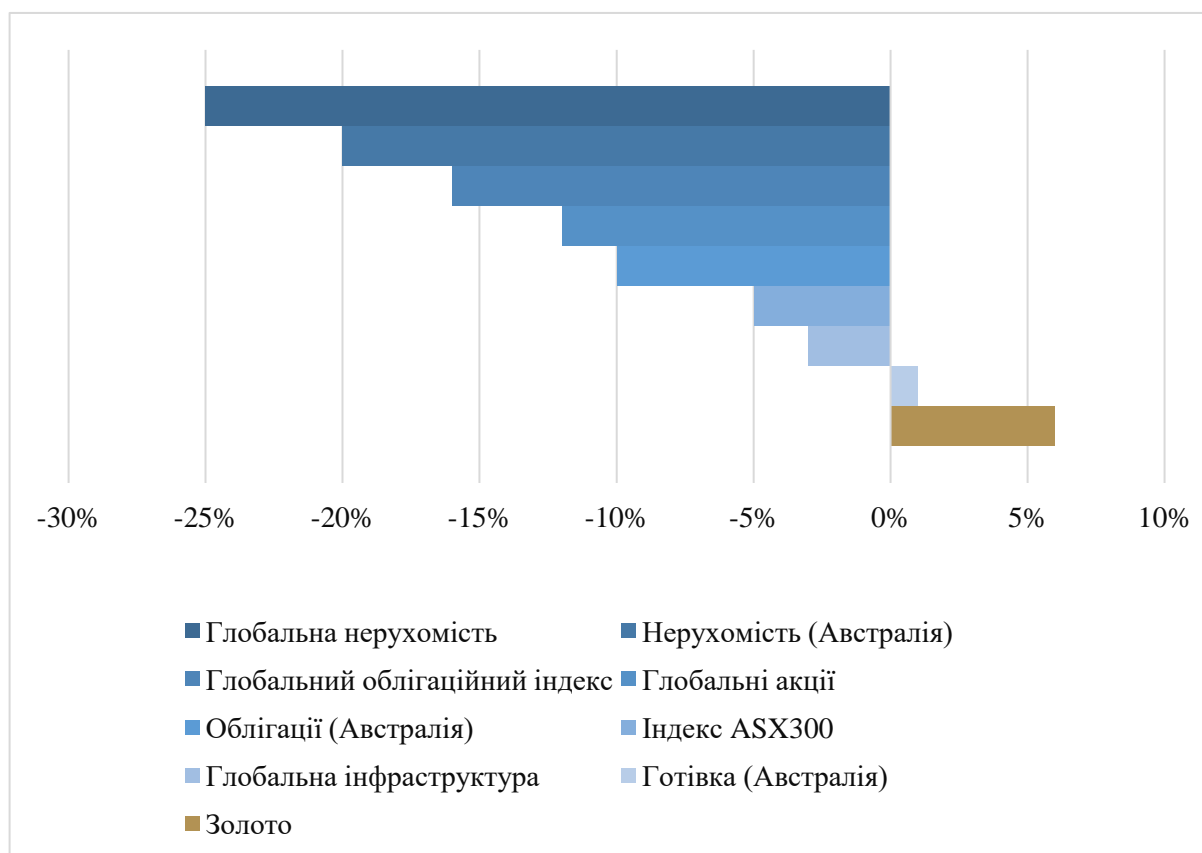

Рис. 1.6 – Динаміка золота та інших основних активів у 2022 р.

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [77].

До основних способів інвестування коштів у дорогоцінні метали можна віднести такі: інвестиційні монети, безособові металеві рахунки (БМР), зливки дорогоцінних металів та ювелірні вироби. Кожен із цих способів має свої переваги та обмеження у використанні (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 - Порівняльна характеристика способів інвестування в дорогоцінні метали

Характеристика	Безособовий металевий рахунок (БМР)	Інвестиційні монети	Зливки дорогоцінних металів	Ювелірні вироби
Необхідність сплати ПДВ інвестором	відсутня	відсутня	сплачується	сплачується
Форма існування металу	віртуальний метал	у вигляді інвестиційних монет з дорогоцінних металів	у вигляді злиwkів дорогоцінних металів	у вигляді ювелірних прикрас
Зберігання металу	не потребує	здійснюється інвестором або банком у разі відкриття монетного рахунку	здійснюється у разі відкриття рахунку відповідального зберігання	здійснюється інвестором
Можливість використання як застави під банківські кредити	відсутня	існує	не обмежена	обмежена
Наявність додаткової цінності об'єкта інвестування	відсутня	не має додаткової цінності, крім випадків придбання колекційних монет із нумізматичною цінністю	відсутня	має додаткову «художню цінність», а також часто містить вставки з дорогоцінного каміння
Джерела формування доходу	банківський відсоток (0–7%) і зміна курсової вартості металу	зміна курсової вартості металу; у випадку колекційних монет — додатковий дохід за рахунок приросту нумізматичної цінності	зміна курсової вартості металу	зміна курсової вартості металу; додатковий дохід можливий за рахунок приросту художньої цінності виробу та вартості дорогоцінного каміння
Рівень ліквідності інвестиційного інструменту	високий	середній	нижчий за середній	низький

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [39].

У табл. 1.6 під ліквідністю розуміється скоріше не сама здатність об'єктів інвестицій перетворитися в гроші, а можливість їх реалізації за «справедливою вартістю», а не за ціною лому або можливості їх здачі в ломбард. ПДВ сплачується тільки при русі фізичного металу, у той час як ОМС має справу з віртуальним металом (за винятком випадків, коли заощадження знімаються з рахунку у вигляді злиwkів дорогоцінних металів). Доходи від операцій з дорогоцінними металами з використанням ОМС не обкладаються ПДФО, за винятком банківських відсотків, що виплачуються власнику рахунку. При придбанні металу у вигляді злиwkів фізична особа може уникнути сплати ПДВ, якщо вона залишає злиwки на зберігання в банку, однак, у цьому випадку оплачуються послуги зберігання.

Вартість колекційних монет, в основному, визначається не вартістю металу, а її колекційними якостями (тираж монети, повнота зібраної серії тощо). Інвестиційні монети, як правило, випускаються великими або навіть необмеженими тиражами, і їхня вартість, у першу чергу, визначається вартістю металу. Стосовно будь-якої монети з дорогоцінних металів банк може застосовувати дисконт до її початкової вартості при зворотному викупі у клієнта.

Віртуальна форма існування металу для ОМС визначається механізмом відкриття та закриття відповідних рахунків: при відкритті рахунку здійснюється перерахунок суми вкладу в кількість металу за поточною ринковою вартістю металу, закривається рахунок шляхом зворотної конвертації, або у вигляді фізичного металу. Банківський відсоток залежить від умов конкретного банку та типу відкритого рахунку (строковий або до запитання). Додатковим мінусом ОМС є те, що ОМС не входять до системи страхування вкладів.

Існування «нумізматичної цінності» монет, виготовлених з дорогоцінних металів, і «художньої цінності» ювелірних виробів зближує інвестиції в ці об'єкти, по своїй суті, до інвестування в об'єкти тезаврації. Безумовно, зміна ринкової вартості металу буде впливати на рівень дохідності інвестицій у всі розглянуті об'єкти, однак визначальними в рівні дохідності інвестицій подібні зміни вартості

металів (дохідності інвестицій) будуть для ОМС, злиwkів дорогоцінних металів і інвестиційних монет, у той час як для колекційних монет і дизайнерських ювелірних виробів основу приросту вартості буде формувати їх «нумізматична» і «художня» цінність, відповідно. Крім того, у разі придбання ювелірних прикрас додатковим джерелом доходу може бути також приріст вартості дорогоцінних каменів, використаних як вставки.

Основні способи інвестування, представлені в таблиці, були розглянуті з позиції дрібних інвесторів, у першу чергу, фізичних осіб, однак, варто зазначити, що крім розглянутих вище способів інвестування коштів у дорогоцінні метали існують також й інші можливості здійснення подібних інвестицій: придбання акцій золотодобувних компаній, похідних фінансових інструментів (ф'ючерсів і опціонів) та паперів зарубіжних «металевих» фондів ETF (Exchange Trade Funds). Крім того, всі розглянуті вище способи інвестування коштів у дорогоцінні метали (за винятком ОМС) мають справу з фізичним металом, у той час як придбання цінних паперів ПНП, паперів ETF-фондів і робота з похідними фінансовими інструментами, у першу чергу передбачає розміщення коштів у віртуальний метал.

Ці способи інвестування коштів у дорогоцінні метали також мають свої обмеження. Так, наприклад, робота з похідними фінансовими інструментами вимагає від інвесторів спеціальних знань і не підходить для використання широким колом інвесторів. Таким чином, для індивідуальних, дрібних інвесторів найбільш доцільним способом інвестування коштів у дорогоцінні метали є обезособлені металеві рахунки та монети з дорогоцінних металів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено теоретико-методологічні основи функціонування світового ринку дорогоцінних металів. На основі історичного аналізу встановлено, що золото та інші дорогоцінні метали

відіграли ключову роль у становленні грошових систем та міжнародної торгівлі, а перехід від золотого стандарту до сучасних валютних режимів супроводжувався змінами у структурі фінансових ринків. Також мною було проаналізовано основні види та функції ринку дорогоцінних металів, визначено його учасників, зокрема добувні компанії, банки, інвесторів, та охарактеризовано форми угод, що укладаються на міжнародному рівні.

Особливу увагу приділено інституційному середовищу та механізмам регулювання цього ринку в провідних країнах світу, зокрема США, Великобританії та Австралії. Проведений аналіз свідчить, що ринок дорогоцінних металів є стратегічно важливим елементом глобальної економіки, оскільки забезпечує стабільність у періоди фінансових криз, є важливим інструментом інвестування та відіграє зростаючу роль у розвитку «зеленої» економіки. Таким чином, отримані у розділі результати створюють необхідну базу для подальшого аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку цього ринку в наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

2.1. Сучасний стан світового ринку дорогоцінних металів

Глобальний ринок дорогоцінних металів у 2024 році був оцінений у 219,4 мільярда доларів США. На сьогоднішній день провідну позицію на світовому ринку дорогоцінних металів займає Азійсько-Тихоокеанський регіон. Це зумовлено кількома ключовими факторами. По-перше, в регіоні спостерігається значне зростання інвестицій у дорогоцінні метали, зокрема золото, срібло, платину та паладій, які все частіше розглядаються як надійні активи для збереження капіталу в умовах економічної нестабільності.

По-друге, дорогоцінні метали знаходять широке застосування у промисловості, зокрема в електроніці, медицині, автомобілебудуванні та відновлюваній енергетиці, що суттєво збільшує попит на них. Наприклад, срібло використовується у виробництві сонячних панелей, а платина — у каталітичних нейтралізаторах. Крім того, дорогоцінні метали активно використовуються для карбування монет та виробництва ювелірних виробів, що також сприяє зростанню ринку, особливо в країнах з високим попитом на золото, таких як Індія та Китай.

У 2024 році ювелірна промисловість залишається провідним сегментом на ринку дорогоцінних металів, частка ювелірної промисловості на ринку займає 78,1 мільярда доларів США. Це зростання обумовлене поєднанням культурного значення прикрас, збільшенням рівня доступних доходів та зростанням попиту на ювелірні вироби в країнах, що розвиваються. Золото, срібло та платина залишаються найбільш популярними металами для виготовлення прикрас, оскільки вони символізують багатство, престиж і традиції.

Особливо високий попит спостерігається в таких регіонах, як Індія та Китай, де ювелірні вироби мають глибоке культурне значення та використовуються під час релігійних обрядів, весіль і родинних святкувань. Водночас розширення глобального середнього класу сприяє зростанню споживання прикрас — дедалі більше людей прагнуть придбати не лише традиційні вироби, а й модні або статусні аксесуари.

Сектор також отримав додатковий імпульс завдяки технологічним досягненням у дизайні ювелірних виробів, які дозволяють створювати складні, інноваційні та персоналізовані прикраси, що відповідають смакам сучасних споживачів. Розвиток інтернет-торгівлі та соціальних мереж сприяє популяризації брендів і полегшує доступ до продукції на міжнародному рівні.

Стабільне зростання ювелірного сегмента відіграє ключову роль у підтримці попиту на дорогоцінні метали, закріплюючи за ним статус домінуючої рушійної сили на світовому ринку. Сучасний стан ринку дорогоцінних металів за видом використання можна побачити на рис. 2.1.

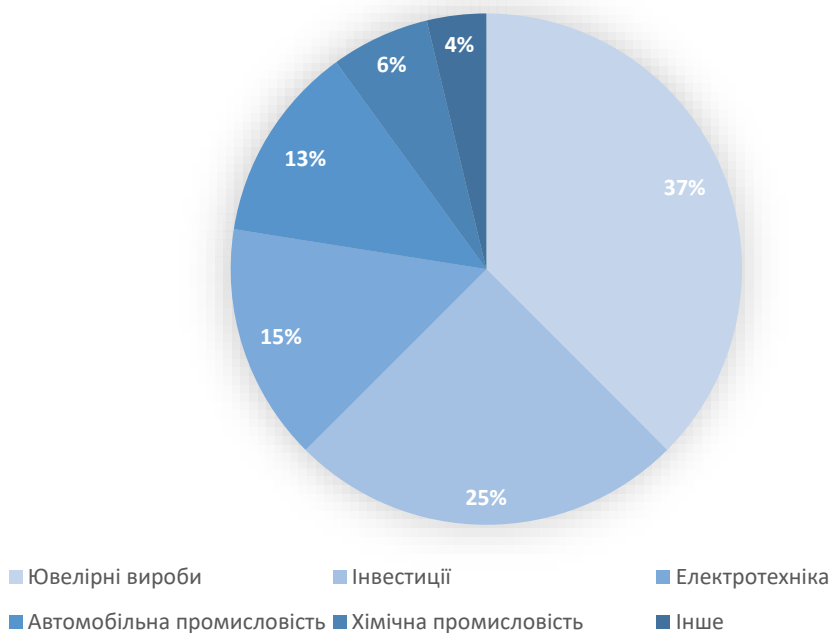

Рис 2.1 - Частка галузі на ринку дорогоцінних металів за типом використання

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14]

У 2024 році Азійсько-Тихоокеанський регіон посідав провідну позицію на глобальному ринку дорогоцінних металів (рис. 2.2), що було зумовлено високим попитом у ключових секторах — ювелірному, інвестиційному та промисловому. Такі країни, як Китай та Індія, є одними з найбільших споживачів золота та срібла, особливо в сегменті ювелірних виробів, де культурне значення дорогоцінних металів у поєднанні зі зростанням рівня доходів населення сприяє високому рівню споживання.

Рис 2.2 - Азійсько-Тихоокеанський регіон на ринку дорогоцінного металу.

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [14]

Зростаючий середній клас у країнах Азії також створює дедалі більший попит на дорогоцінні метали. Все більше людей із цього соціального прошарку розглядають інвестиції в золото як надійний спосіб захисту своїх заощаджень в умовах зростаючої економічної невизначеності.

Крім того, зростаюче використання дорогоцінних металів у промислових галузях — зокрема в електроніці, автомобілебудуванні та відновлюваній енергетиці

— ще більше стимулює попит. Наприклад, срібло широко використовується в електронних компонентах і сонячних панелях, а платина — у виробництві автокатализаторів. Варто також відзначити, що центральні банки країн Азійсько-Тихоокеанського регіону активно поповнюють свої золоті резерви. Це ще більше зміцнює позиції регіону на глобальному ринку дорогоцінних металів, підкреслюючи його стратегічну важливість у світовій фінансовій системі.

У 2024 році Північна Америка займає значну частку на світовому ринку дорогоцінних металів, причому провідну роль у цьому відіграють Сполучені Штати. США залишаються одним із найбільших споживачів та інвесторів у золото, срібло та платину. Золото є домінуючим дорогоцінним металом у регіоні, особливо як захисний актив в умовах економічної нестабільності та інфляційного тиску. Зростаючий інтерес до фінансових інструментів, забезпечених золотом, зокрема біржових інвестиційних фондів (ETF), додатково стимулює попит. Крім того, ювелірний ринок США продовжує відігравати ключову роль — як у сегменті розкоші, так і в модному сегменті зростає споживання золота та платини. Важливу роль відіграє також промисловий попит на срібло, зокрема в таких галузях, як електроніка, сонячна енергетика та автомобілебудування, що сприяє зростанню ринку дорогоцінних металів. Центральні банки, особливо Федеральна резервна система США, продовжують утримувати значні запаси золота, що також впливає на загальний ринок. Регуляторне середовище Північної Америки, стабільна фінансова система та високий рівень добробуту населення додатково зміцнюють стратегічну позицію регіону на глобальному ринку дорогоцінних металів у 2024 році.

Попит на дорогоцінні метали в Європі формується здебільшого за рахунок інвестиційних потреб, промислового використання та зростаючої уваги до сталого розвитку. У 2023 році в Європі спостерігався різкий стрибок попиту на золото, що був спричинений економічними змінами та зростанням геополітичної напруженості. Основним рушієм цього попиту стала Німеччина — за даними

Всесвітньої золотої ради (World Gold Council), країна щороку споживає в середньому 178,5 метричних тонн золота, що становить приблизно 2,36 грама на одну особу. Європейський зелений курс (Green Deal), ініційований Європейським Союзом, став одним із чинників зростання використання срібла в електроніці та відновлюваній енергетиці — у 2023 році цей показник збільшився на 15%. Крім того, понад 60% світового споживання паладію та платини припадає на виробництво каталізаторів для автомобілів, що робить ці метали (так звані платинові метали або PGMs) критично важливими для автомобільної промисловості Європи. Високим залишається і попит на ювелірні вироби, особливо у країнах із розвинутою індустрією предметів розкоші, таких як Франція та Італія. Найчастіше використовуються золото та платина, що традиційно асоціюються з вишуканістю, якістю та престижем. Окрему увагу в Європі приділяють сталому розвитку, що проявляється у зростаючому попиті на перероблені дорогоцінні метали. Значна частина ринку формується завдяки програмам з утилізації та повторного використання сировини, що робить регіон одним із лідерів у впровадженні принципів циркулярної економіки у секторі дорогоцінних металів.

У 2023 році Азійсько-Тихоокеанський регіон забезпечив понад половину світового попиту на дорогоцінні метали, що зробило його найбільшим ринком у цій галузі, згідно з даними галузевого звіту. Індія та Китай залишаються двома найважливішими споживачами золота у світі. Це стало сталою тенденцією ще з 2010 року і триває щонайменше до 2022 року, як зазначає Всесвітня золота рада (World Gold Council). У 2022 році обсяг використаного золота в Індії становив 824,9 метричних тон, а в Китаї — 774 тони. Ці обсяги включають як інвестиційне золото, так і ювелірні вироби, які мають глибоке культурне та соціальне значення в обох країнах. Зростання ювелірного ринку в Індії становить близько 20% щороку, що зумовлено розширенням середнього класу та традиційною прив'язаністю нації до золота як символу добробуту, статусу та стабільності.

Промислове використання срібла в регіоні зросло на 25% за останні три роки, особливо в таких високотехнологічних країнах, як Південна Корея та Японія. Тут срібло широко застосовується в електроніці, що відповідає розвитку цифрових технологій і попиту на інноваційні електропристрої.

Платина в Китаї користується високим попитом завдяки її ключовій ролі у виробництві водневих паливних елементів, що є частиною національної стратегії з розвитку відновлюваної енергетики та зниження залежності від викопного палива. Крім того, такі країни, як В'єтнам і Індонезія, активно нарощують імпорт і золотовалютні резерви, що додатково зміцнює позиції ринку дорогоцінних металів у регіоні та створює сприятливе середовище для його подальшого зростання. Ці фактори закріплюють за Азійсько-Тихоокеанським регіоном статус ключового гравця на глобальному ринку дорогоцінних металів як з боку споживання, так і з точки зору стратегічного розвитку галузі.

Високий рівень видобутку та постійно зростаючий внутрішній попит є ключовими чинниками розвитку ринку дорогоцінних металів у Латинській Америці. За даними галузевого звіту, цей регіон забезпечує понад 40% світового виробництва срібла. Зокрема, Мексика є світовим лідером з видобутку срібла: у 2021 році країна видобула близько 5 600 метричних тон.

Бразилія також займає важливу позицію на ринку дорогоцінних металів — у 2022 році видобуток золота в країні склав приблизно 57 метричних тон у перерахунку на вміст металу. Перу — ще одна провідна гірничодобувна країна регіону, що відіграє важливу роль у світовому постачанні золота та срібла.

Останнім часом у Латинській Америці спостерігається значне зростання внутрішнього попиту на золоті ювелірні вироби, а також на інвестиційне золото. Особливо активний ринок — у великих міських агломераціях, де споживачі шукають способи збереження капіталу на фоні економічних змін. Із розвитком сонячної енергетики, особливо в Чилі та Бразилії, зростає промислове споживання срібла для виробництва фотоелектричних елементів (сонячних панелей). Це

додатково стимулює попит на метал та відкриває нові напрями використання срібла в регіоні. Державна підтримка проектів з видобутку та переробки дорогоцінних металів також сприяє збільшенню обсягів виробництва та зміцнює позиції Латинської Америки як важливого гравця на глобальному ринку.

Гірничодобувна діяльність на Близькому Сході та в Африці є надзвичайно інтенсивною, як і високим залишається попит на золоті ювелірні вироби. Саудівська Аравія є найбільшим споживачем золота в регіоні — згідно з даними Всесвітньої золотої ради (World Gold Council), країна щороку споживає в середньому 220 метричних тон золота.

Об'єднані Арабські Емірати також є ключовим гравцем на регіональному ринку — із середньорічним споживанням золота на рівні 39,8 метричних тонн. Водночас у розрахунку на одну особу Емірати споживають 5,24 грама золота — це другий за величиною показник у світі, що свідчить про високу купівельну спроможність і стійкий попит на прикраси та інвестиційні вироби із золота.

Африканський континент, зокрема Південна Африка, також відіграє ключову роль на світовому ринку дорогоцінних металів. Ця країна забезпечує приблизно 75% світового виробництва платини та є найбільшим виробником металів платинової групи (PGMs), які мають критичне значення для промисловості, зокрема автомобільної та хімічної.

Зростання інфраструктури та доходів у країнах Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (GCC) також сприяє зростанню попиту на дорогоцінні метали — як у сегменті предметів розкоші, так і у сфері будівництва, де ці метали використовуються для оздоблення та інноваційних технологій.

У сукупності ці фактори забезпечують Близькому Сходу та Африці стратегічну роль у глобальному ринку дорогоцінних металів — як у видобутку, так і в споживанні.

Конкурентне середовище на ринку дорогоцінних металів у 2024 році вирізняється активною присутністю низки ключових гравців, серед яких —

гірничодобувні компанії, підприємства з переробки металів та фінансові інституції. Провідні корпорації у сфері видобутку інвестують значні кошти в розвідку нових родовищ та впровадження передових технологій добування, щоб зберегти або зміцнити свої ринкові позиції. Водночас переробні підприємства відіграють критично важливу роль, оскільки відповідають за очищення, обробку та глобальний розподіл дорогоцінних металів. Саме вони забезпечують ефективність ланцюгів постачання й відповідність продукції міжнародним стандартам якості. Фінансові інституції — банки, інвестиційні фонди, біржі — відіграють дедалі вагомішу роль у формуванні ринкової динаміки. Вони забезпечують легкий доступ до інвестицій у дорогоцінні метали, як у фізичній формі (злитки, монети), так і в цифровій (ETF, ф'ючерси, цифрові токени, забезпечені золотом тощо). Це розширює аудиторію інвесторів і посилює ліквідність ринку. Зростання попиту в країнах, що розвиваються, особливо в Азії, Латинській Америці та Африці, стимулює конкуренцію й інновації у створенні нових інвестиційних продуктів, включно з тими, що відповідають вимогам сталого розвитку. Крім того, стратегічні партнерства, злиття та поглинання стають поширеною практикою на тлі прагнення компаній до розширення виробничих потужностей, диверсифікації ризиків і зміцнення ринкової присутності в умовах коливань цін на сировинні товари.

Усе це формує складну та динамічну конкурентну екосистему, в якій лідери ринку прагнуть поєднати інновації, ефективність і стратегічне бачення для забезпечення довгострокового зростання.

У грудні 2024 року компанія Delaware Depository, відомий провайдер послуг з безпечного зберігання дорогоцінних металів та цінних паперів, оголосила про стратегічне розширення своєї діяльності шляхом відкриття нового сховища в штаті Пенсильванія. Це рішення було ухвалене з метою збільшення сервісних потужностей і задоволення зростаючого попиту на кастодіальні послуги в сфері дорогоцінних металів. Завдяки новому об'єкту Delaware Depository зможе пропонувати клієнтам більш широкий спектр послуг із безпечного зберігання, що

особливо актуально в умовах зростаючої нестабільності на світових ринках і підвищеного інтересу до інвестицій у фізичні активи.

У березні 2024 року ринок золота опинився у центрі уваги через ключові політичні та економічні події. За інформацією Всесвітньої золотої ради (World Gold Council), майбутнє засідання Федерального комітету з відкритого ринку США (FOMC), на якому мали бути представлені нові прогнози щодо процентних ставок, а також парламентські вибори в Ірані, зробили цей місяць переломним для «жовтого металу». Очікування щодо зміни монетарної політики США сприяли підвищенню волатильності на ринку золота, адже інвестори шукали безпечні активи в умовах невизначеності. Політична ситуація на Близькому Сході, зокрема вибори в Ірані, також додала напруги, підсилюючи інтерес до золота як традиційного засобу захисту капіталу.

У листопаді 2023 року компанія Sibanye-Stillwater зробила важливий крок у розширенні свого бізнесу, уклавши угоду з американською металургійною компанією Reldan, що спеціалізується на переробці різноманітних видів відходів — від промислових до електронних. Reldan займається екологічно чистим видобутком цінних «зелених» металів, таких як платина та паладій, які мають величезне значення для автомобільної, електронної та інших галузей промисловості. Ця угода є частиною стратегії Sibanye-Stillwater з розширення виробничих потужностей і диверсифікації джерел сировини, що допоможе компанії утримувати лідерські позиції на ринку дорогоцінних металів.

У жовтні 2023 року компанія Anglo American розпочала стратегічну співпрацю з BMW Group South Africa та Sasol South Africa Limited, спрямовану на розвиток екологічно чистих технологій у транспортному секторі. У рамках цієї співпраці BMW забезпечує поставки водневих електромобілів із паливними елементами (FCEVs), які є перспективною альтернативою традиційним автомобілям з двигунами внутрішнього згорання. Sasol постачає «зелений» водень, вироблений з відновлюваних джерел, а також мобільні заправні станції для цього

палива. Anglo American у свою чергу забезпечує постачання металів платинової групи (PGMs), які є ключовими компонентами паливних елементів і необхідні для ефективної роботи водневих автомобілів. Цей проєкт сприяє не лише зниженню викидів вуглецю, а й зміцнює позиції компаній у швидкозростаючому сегменті «зеленої» енергетики.

Таким чином, події 2023-2024 років свідчать про активну трансформацію ринку дорогоцінних металів: від розширення інфраструктури зберігання і обробки до інтеграції інноваційних технологій у виробництво та інвестиції. Важливими факторами залишаються політична і економічна нестабільність, що посилює роль дорогоцінних металів як безпечних активів, а також зростаючий інтерес до сталого розвитку та екологічно чистих технологій, який стимулює нові партнерства і інвестиції в індустрії дорогоцінних металів.

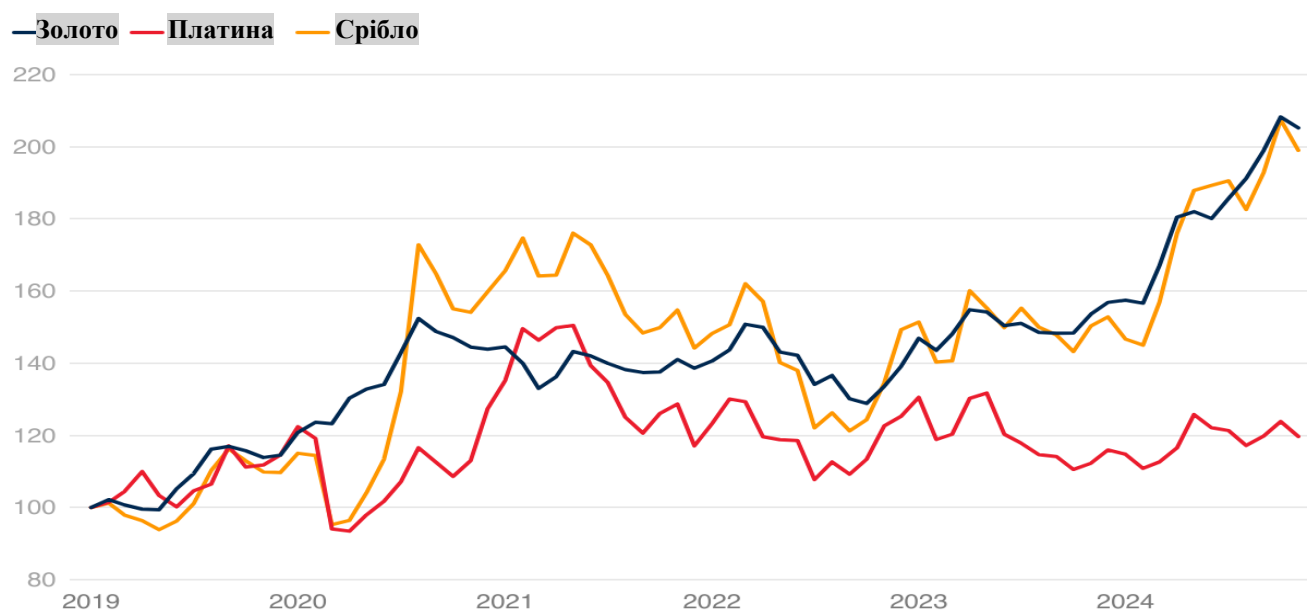

Рис. 2.3 – Ціни на золото, срібло та платину (2019 – 2024 р.р.)

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [56, 66, 67]

Станом на кінець 2024 року ринок дорогоцінних металів демонструє зростаючу динаміку цін (рис.2.3), що відображено у відповідному індексі Світового банку. У третьому кварталі 2024 року цей індекс підвищився на 6% (у порівнянні з попереднім кварталом), а в жовтні сягнув історичного максимуму, після чого було зафіксовано незначне коригування в листопаді. Основним чинником зростання стала вартість золота, яка досягла рекордного рівня. Водночас ціни на срібло піднялися до найвищої позначки за останні 12 років, а ціни на платину, попри певне зниження в третьому кварталі, залишалися на високому рівні.

Одним із ключових факторів зростання цін на золото у 2024 році стали посилення геополітичної напруженості, активні закупівлі з боку центральних банків, а також очікування пом'якшення монетарної політики у Сполучених Штатах. Як традиційний захисний актив, золото продовжує користуватися підвищеним попитом в умовах глобальної нестабільності. Особливо помітну роль у підтримці високого рівня попиту на золото відіграли масштабні закупівлі з боку центральних банків, зокрема Індії, Туреччини та Польщі. Ця тенденція відображає загальну стратегію управління резервами, яку реалізують центральні банки країн із ринками, що розвиваються (EMDE), реагуючи на підвищені геополітичні ризики.

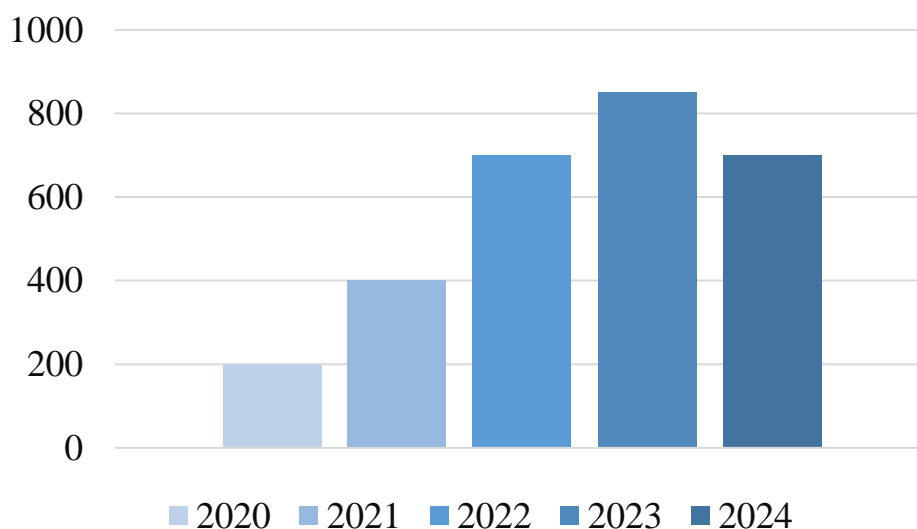

Рис. 2.4 - Закупівля золота центральними банками.

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [77]

За останні п'ять років спостерігається чітка тенденція зростання чистих закупівель золота інституційними інвесторами, перш за все — центральними банками (рис.2.4). У 2024 році ця стратегія була доповнена відновленням інтересу з боку біржових інвестиційних фондів (ETF), що також сприяло зростанню цін на золото у третьому кварталі.

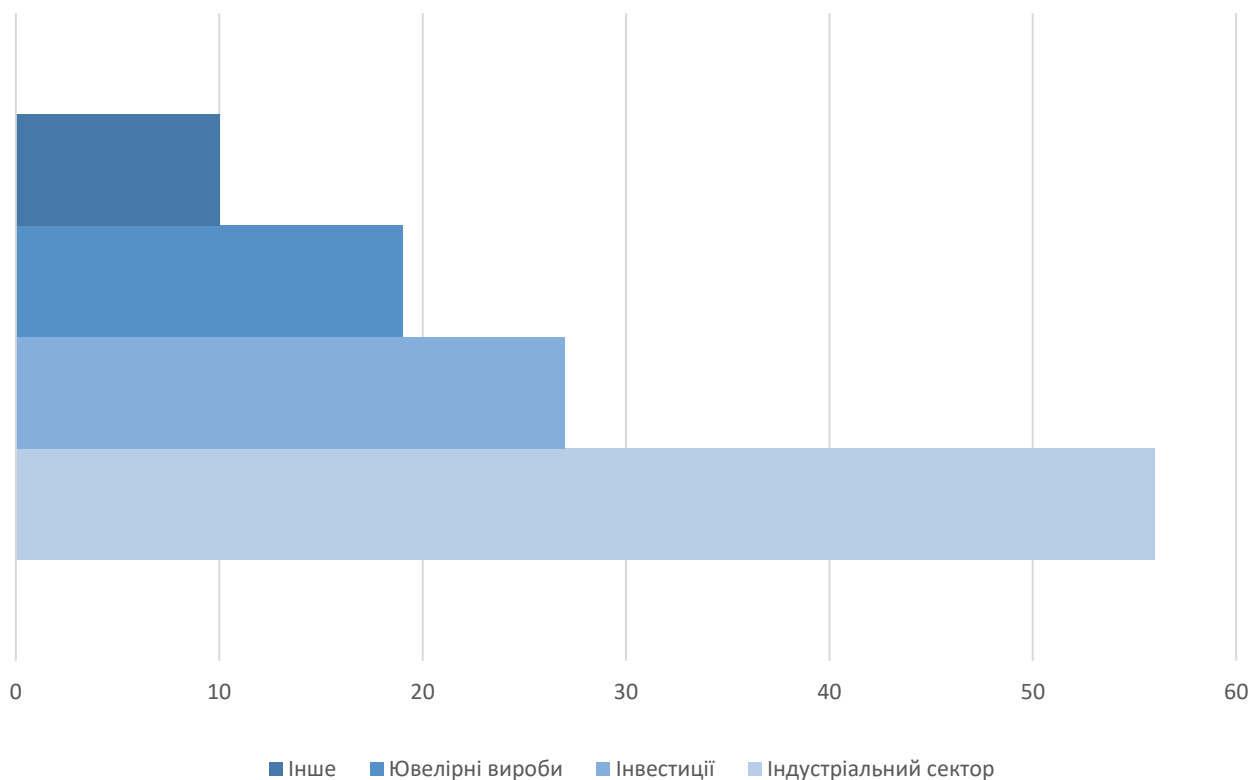

Рис. 2.5 - Попит на срібло за секторами (середнє за 2019-2023 р.р.).

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [56]

Ціни на срібло у 2024 році отримали суттєву підтримку з боку очікуваного пом'якшення монетарної політики у США, а також зростаючого попиту з боку сектору відновлюваної енергетики — зокрема виробництва сонячних панелей. Срібло відіграє ключову роль у низці промислових процесів, і понад 50% глобального попиту на цей метал припадає саме на промислові застосування. Разом із тим срібло також залишається важливим фінансовим активом, що забезпечує

стабільність попиту на нього в інвестиційній сфері (рис. 2.5.). У 2024 році ціна на срібло зросла приблизно на 20%.

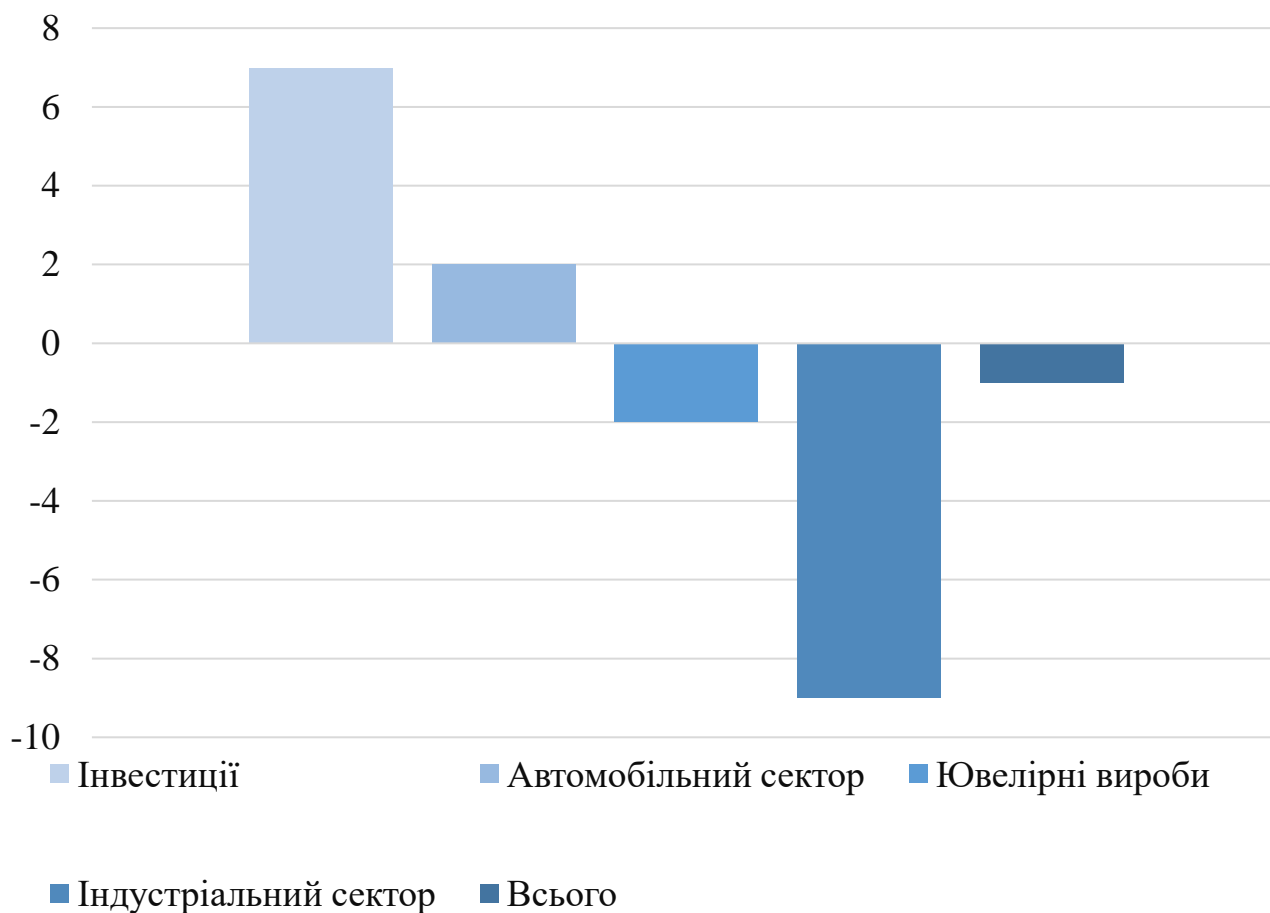

Рис. 2.6 - Прогноз попиту на платину в 2025 році.

Джерело: складено автором за матеріалами [66]

Нещодавнє зниження цін на платину (рис.2.6) значною мірою пов'язане зі слабкою активністю в автомобільному секторі, який традиційно є одним з основних споживачів цього металу. Додатковим чинником стало скорочення цінового розриву між платиною та паладієм, що обмежило вигідність заміни останнього платиною, яка раніше підтримувала попит і, відповідно, ціни.

2.2. Перспективи розвитку ринку дорогоцінних металів

Розглянемо вплив політичних, економічних та технологічних факторів на розвиток ринку дорогоцінних металів.

Політична нестабільність, геополітичні конфлікти та зміни у регуляторній політиці суттєво впливають на ринок дорогоцінних металів. У періоди економічної та політичної невизначеності інвестори традиційно звертаються до золота та інших дорогоцінних металів як до безпечного активу, що підвищує попит і ціни на них. Наприклад, події на Близькому Сході, політичні вибори в ключових країнах, а також торговельні війни можуть спричиняти різкі коливання на ринку. Крім того, державна політика щодо видобутку, оподаткування та регулювання торгівлі дорогоцінними металами визначає інвестиційний клімат та рівень виробництва.

Світова економічна кон'юнктура безпосередньо впливає на ринок дорогоцінних металів. Зростання інфляції, зміни процентних ставок, коливання валютних курсів, економічні кризи — усі ці явища стимулюють інтерес до дорогоцінних металів як засобу збереження вартості. Зокрема, низькі реальні процентні ставки роблять інвестиції в золото більш привабливими, оскільки альтернативні фінансові інструменти втрачають дохідність. З іншого боку, економічне зростання в країнах, що розвиваються, стимулює попит на дорогоцінні метали у виробництві та ювелірній справі.

Технологічний прогрес відіграє ключову роль у розвитку ринку дорогоцінних металів. Вдосконалення методів видобутку та переробки металів дозволяє підвищувати ефективність і знижувати витрати, що розширює пропозицію на ринку. Крім того, інновації у виробництві ювелірних виробів, використання дорогоцінних металів у високотехнологічних галузях — електроніці, медичних приладах, відновлюваній енергетиці (наприклад, каталізатори, водневі паливні елементи) — значно розширюють сфери застосування і, відповідно, попит. Розвиток цифрових платформ для торгівлі дорогоцінними металами та

інвестиційних продуктів (ETF, токени, деривативи) робить ринок більш доступним для широкого кола інвесторів.

Таким чином, політична нестабільність підвищує роль дорогоцінних металів як «безпечної гавані», економічні умови формують попит як з боку інвесторів, так і промисловості, а технологічний прогрес відкриває нові можливості для застосування та інвестицій. Взаємодія цих факторів визначає динаміку розвитку глобального ринку дорогоцінних металів і створює як виклики, так і перспективи для учасників ринку.

Обсяг світового ринку дорогоцінних металів у 2024 році оцінюється на рівні 283,40 млрд доларів США. Згідно з прогнозами, у 2025 році ринок зросте до 302,79 млрд доларів США, а до 2034 року досягне приблизно 545,57 млрд доларів США. Таким чином, у період з 2025 по 2034 рік очікується середньорічний темп зростання (CAGR) на рівні 6,77%.

Цей динамічний розвиток обумовлений низкою факторів, серед яких — зростаючий інвестиційний попит, активне використання дорогоцінних металів в ювелірній промисловості, а також розширення їх застосування в новітніх технологіях, зокрема в галузях відновлюваної енергетики, електроніки та автомобілебудування. Додатковим стимулом для розширення ринку виступає підвищена зацікавленість центральних банків до золота як інструменту збереження резервів у період геополітичної нестабільності. Очікувану динаміку росту ринку дорогоцінного каміння можна побачити на рис. 2.7.

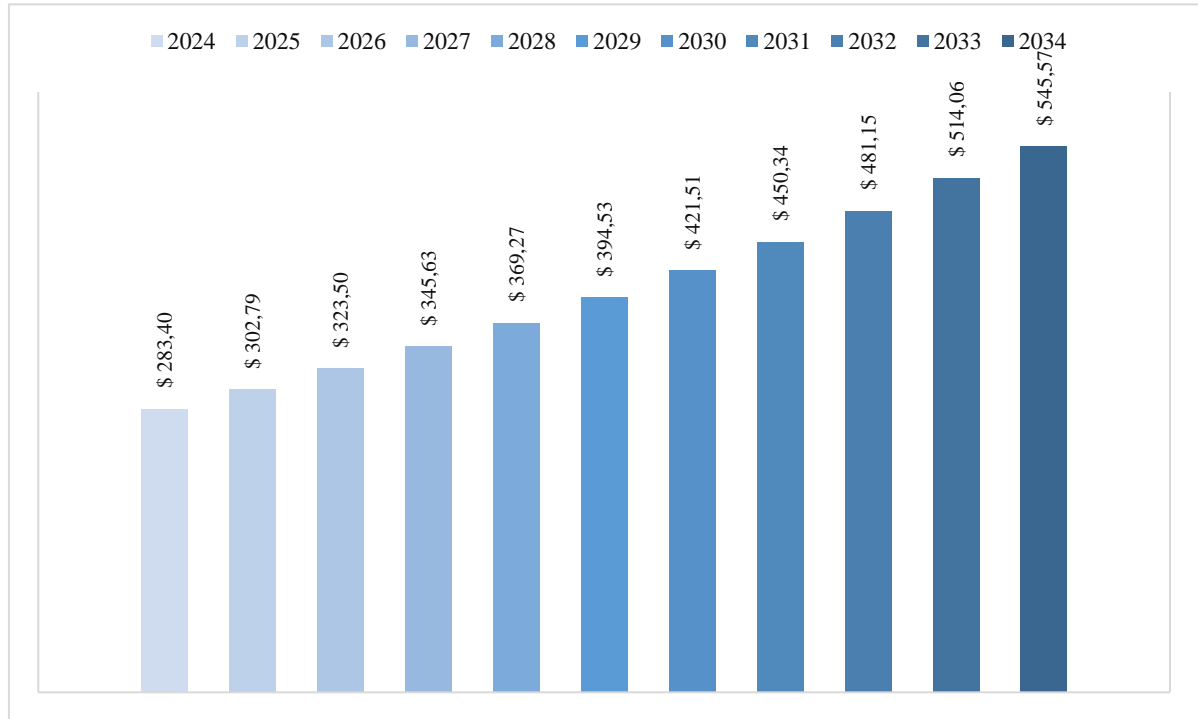

Рис. 5.7 - Розмір ринку дорогоцінних металів (2024-2034 р.р.) в млрд. дол. США.

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [64]

Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР) займає провідні позиції на світовому ринку дорогоцінних металів як за обсягами споживання, так і за темпами зростання. У 2024 році обсяг ринку дорогоцінних металів у цьому регіоні оцінюється на рівні 170,04 млрд доларів США. Згідно з прогнозами, до 2034 року він перевищить 330,07 млрд доларів США, що відповідає середньорічному темпу зростання (CAGR) у 6,86% у період з 2025 по 2034 рік.

Основними драйверами зростання виступають високий попит на золото в Індії та Китаї, розширення середнього класу, а також активне використання срібла й платини в промислових галузях, зокрема в електроніці, автомобілебудуванні та відновлюваній енергетиці. Крім того, країни АТР, такі як Китай, Японія та Південна Корея, інвестують у розвиток технологій з переробки та використання вторинних дорогоцінних металів, що також стимулює ринок.

Значення АТР як стратегічного центру споживання та обробки дорогоцінних металів продовжує посилюватися, що робить регіон ключовим у формуванні глобальних тенденцій на цьому ринку. Це можна побачити на рис. 2.8 :

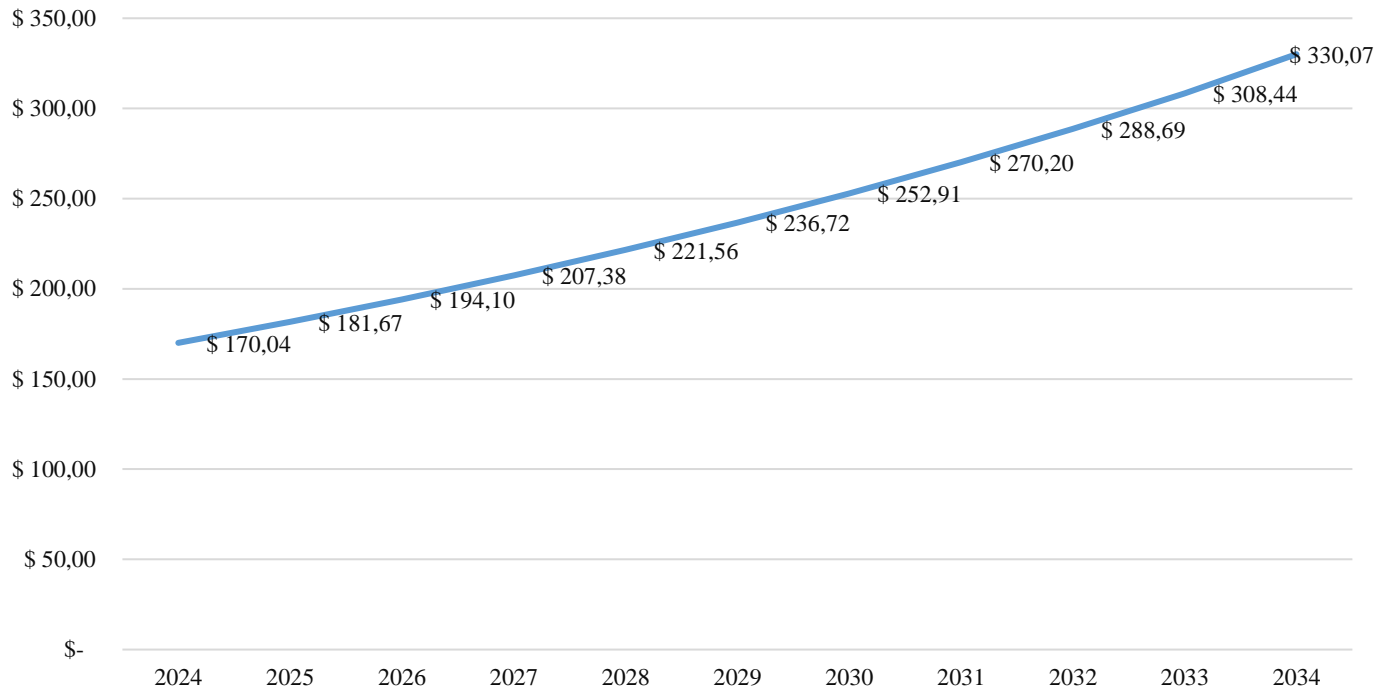

Рис. 2.8 - Розмір Азіатсько-Тихоокеанського ринку дорогоцінних металів (2023-2024 р.р.) у млрд. дол. США.

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [64]

Азіатсько-Тихоокеанський регіон утримує найбільшу частку світового ринку дорогоцінних металів (рис. 2.9.) і, згідно з прогнозами, залишатиметься лідером упродовж усього прогнозного періоду. Дорогоцінні метали, зокрема золото та срібло, традиційно користуються стабільним і високим попитом у регіоні, особливо в таких країнах, як Китай та Індія. Окрім інвестиційного та ювелірного призначення, важливу роль у збереженні попиту відіграють культурні чинники — наприклад, весільні традиції та релігійні свята, під час яких дарування або придбання золота є звичною практикою.

Рис. 2.9 - Ринок дорогоцінного каміння за регіонами, 2024 рік

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [64]

Ключові торговельні хаби дорогоцінних металів в АТР розташовані у таких містах, як Токіо, Сінгапур, Гонконг та інших фінансових центрах. Вони забезпечують ефективну інфраструктуру для внутрішньої та міжнародної торгівлі, зберігання та переробки дорогоцінних металів. У результаті як місцеві, так і зарубіжні інвестори мають доступ до розвиненої системи операцій з цими активами.

Крім того, стрімке економічне зростання в країнах, що розвиваються, зокрема у В'єтнамі та Індонезії, сприяє збільшенню платоспроможності населення й підвищенню зацікавленості у довгострокових інвестиціях, включаючи дорогоцінні метали. Це робить їх новими перспективними гравцями на глобальному ринку, посилюючи загальну регіональну позицію АТР як стратегічного центру попиту й інвестицій у дорогоцінні метали.

Очікується, що Північна Америка також збереже вагому частку світового ринку дорогоцінних металів упродовж прогнозного періоду. На розвиток регіонального ринку впливає низка чинників, серед яких — промисловий попит,

інвестиційні настрої, геополітичні події, економічна ситуація та коливання валютних курсів. Основними дорогоцінними металами, що активно торгуються у Північній Америці, є золото, срібло, платина та паладій.

Платина в регіоні переважно використовується в промислових цілях, а також у ювелірному виробництві та для виготовлення каталізаторів в автомобільній промисловості. Зважаючи на те, що основні обсяги видобутку платини припадають на Південну Африку, динаміка її постачання тісно пов'язана з глобальним попитом на автомобілі та інвестиційною активністю щодо дорогоцінних металів. Ці чинники істотно впливають на цінову ситуацію на ринку.

Щодо паладію, який також здебільшого видобувається у Південній Африці та Росії, обмеженість пропозиції робить цей метал чутливим до змін у настроях інвесторів та коливань попиту з боку автомобільного сектора. В результаті, ціни на паладій демонструють високу волатильність і значною мірою залежать як від геополітичної стабільності, так і від технологічних змін у сфері транспорту та екологічного регулювання.

Ринок дорогоцінних металів, незважаючи на його стратегічне значення та стабільний попит, стикається з низкою проблем, які ускладнюють його сталий розвиток. Однією з ключових проблем є висока цінова волатильність, що зумовлена впливом геополітичної напруженості, коливаннями валютних курсів, змінами в монетарній політиці провідних держав, а також значною спекулятивною активністю. Це створює серйозні ризики як для інвесторів, так і для компаній, що працюють у галузі. Подолати цю проблему можливо шляхом впровадження ефективних інструментів хеджування, розвитку біржової інфраструктури та запровадження більшої прозорості у фінансових операціях із дорогоцінними металами.

Ще одним важливим викликом є обмеженість природних ресурсів. В умовах зростаючого попиту темпи відкриття нових родовищ не відповідають потребам ринку. До того ж значна частина видобутку зосереджена у географічно обмежених

регіонах, що підвищує вразливість галузі до політичних чи економічних потрясінь у цих країнах. Для забезпечення стабільності пропозиції необхідно активізувати геологорозвідувальні роботи, стимулювати розвиток технологій переробки та утилізації, а також диверсифікувати джерела постачання.

Серйозні екологічні та соціальні проблеми також залишаються актуальними. У багатьох країнах видобуток дорогоцінних металів супроводжується деградацією довкілля, високим рівнем викидів, низькими стандартами охорони праці та навіть порушенням прав людини. Вирішенням цих питань може стати впровадження міжнародних стандартів відповідального видобутку, посилення екологічного регулювання та запровадження механізмів контролю за дотриманням соціальних норм.

Технологічне відставання певних країн у сфері видобутку та обробки дорогоцінних металів також створює бар'єри для ефективного розвитку ринку. Застарілі виробничі процеси знижують конкурентоспроможність і водночас посилюють негативний вплив на навколишнє середовище. Для модернізації галузі необхідні інвестиції у наукові дослідження, впровадження інноваційних технологій та створення стимулів для оновлення виробничих потужностей.

Крім того, нестабільність регуляторного середовища та адміністративні бар'єри суттєво ускладнюють діяльність компаній у галузі. Часті зміни законодавства, складність отримання дозволів і ліцензій створюють додаткові ризики для інвесторів. Для покращення ситуації доцільно забезпечити стабільну та передбачувану нормативно-правову базу, а також сформувати довгострокову національну стратегію розвитку галузі з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін.

Таким чином, вирішення проблем, з якими стикається ринок дорогоцінних металів, вимагає комплексного підходу, що поєднує економічні, технологічні, екологічні та регуляторні механізми, а також спрямований на забезпечення стійкого й прозорого функціонування галузі в глобальному масштабі.

У найближчій перспективі глобальний ринок дорогоцінних металів формуватиметься під впливом декількох ключових факторів, які зумовлюють як можливості зростання, так і низку викликів для учасників цього ринку. Серед основних драйверів розвитку можна виокремити технологічні інновації, посилення екологічних вимог, геополітичну турбулентність, інституційні трансформації та зміну інвестиційних стратегій.

Перш за все, зростає технологічний попит на дорогоцінні метали, особливо на платину, паладій, родій і срібло. Наприклад, платинові метали залишаються критично важливими компонентами в автомобільній промисловості, де їх використовують у виробництві каталізаторів для зменшення викидів. Очікується, що перехід на водневу енергетику посилить попит на платину, яка є основним елементом у паливних елементах. Срібло, у свою чергу, активно використовується у фотогальваніці та електроніці. За оцінками аналітиків Silver Institute, до 2030 року попит на срібло з боку «зеленої енергетики» зросте на понад 50%.

Другим важливим чинником є посилення екологічного контролю та сталого розвитку. Виробники дедалі частіше стикаються з необхідністю впроваджувати ESG-підходи (екологія, соціальна відповідальність, управління), які передбачають прозорість, етичність і відповідальність у всьому ланцюгу створення вартості. Це, з одного боку, стимулює залучення інституційного капіталу до галузі, з іншого — підвищує витрати на виробництво, особливо у країнах із жорстким регулюванням.

Серед проблем розвитку ринку дорогоцінних металів варто відзначити зростання витрат на розвідку та видобуток. Найбільші доступні родовища вже освоєні, а нові розміщені в геополітично нестабільних регіонах або потребують високих витрат на розробку через складні геологічні умови. Наприклад, видобуток платини в Південній Африці, що становить понад 70% світового обсягу, стикається з регулярними страйками та енергетичними кризами. Це створює ризики порушення постачання, що в свою чергу впливає на волатильність цін.

Ще однією тенденцією є перехід до «цифрового золота», зокрема розвиток біржових інвестиційних фондів (ETF), криптовалют, токенизованих металів. ETF на золото і срібло продовжують зростати, забезпечуючи ліквідність і доступність інвестування у дорогоцінні метали для широкого кола інвесторів. Наприклад, у 2022 році загальний обсяг активів у золотих ETF перевищив 3,4 тис. тонн, що становить понад 15% світового попиту на золото.

Геополітичні ризики залишаються важливим елементом впливу на ринок. Наприклад, санкції проти російських експортерів золота та платинової групи металів у 2022–2024 роках змінили структуру торгівлі та посилили конкуренцію між «чистими» постачальниками (Канада, Австралія, ПАР). На цьому тлі країни Азії (особливо Китай і Індія) намагаються диверсифікувати постачання та інвестують у власний видобуток.

У найближчі роки очікується подальша регіональна концентрація виробництва. Наприклад, Китай активно інвестує у видобуток срібла та золота в Латинській Америці та Африці, що може змінити розстановку сил на глобальному ринку. Водночас деякі країни, як-от США, намагаються «повернути» стратегічний видобуток на свою територію через міркування національної безпеки.

Крім того, важливу роль у формуванні нової структури ринку відіграє державна політика щодо резервування. За даними World Gold Council, у 2023 році центральні банки придбали рекордну кількість золота — понад 1 000 тонн — з метою зниження залежності від долара США. Така політика є наслідком зміни глобальної фінансової архітектури та прагнення країн створити власні резерви стабільності.

Іншим перспективним напрямом є урбаністичне добування (urban mining) — вторинне вилучення дорогоцінних металів з електронного брухту. З огляду на зростання споживання електроніки та обмеженість природних ресурсів, утилізація техніки як джерело золота, срібла та паладію набуває стратегічного значення. У ЄС

вже реалізуються програми фінансування таких проєктів у межах «зеленої економіки».

Загалом, перспективи ринку дорогоцінних металів залишаються позитивними, зокрема через зростаючий інституційний інтерес, розширення сфер застосування в технологіях, енергетиці, медицині та ювелірній галузі. Проте стабільність цього ринку потребуватиме вирішення низки проблем — від нерівномірного розподілу ресурсів до вдосконалення глобального регулювання та сталого розвитку.

Війна в Україні суттєво вплинула на інвестиційні настрої як всередині країни, так і за її межами. В умовах зростаючої нестабільності золото традиційно виконує роль «тихої гавані» для капіталу. Це не залишилося поза увагою українських інвесторів.

Починаючи з 1 січня 2022 року, набрали чинності зміни до податкового законодавства, згідно з якими срібло, платина та паладій були обкладені 20% податком на додану вартість (ПДВ). Це зробило інвестування в ці метали менш привабливим, фактично зупинивши попит на них серед населення. Натомість інтерес до золота значно зріс.

Протягом 2022–2024 років вартість золота в Україні демонструвала стрімке зростання (рис.2.10). Зокрема, у 2024 році ціна зросла на 40%, що стало найбільшим річним приростом з 2010 року. Загалом з початку повномасштабної війни ціна зросла на 106%, тобто більш ніж удвічі. У 2025 році, на тлі нової економічної політики президента США Дональда Трампа, золото продовжило зростання — лише за перший квартал його ціна підвищилася на 16%.

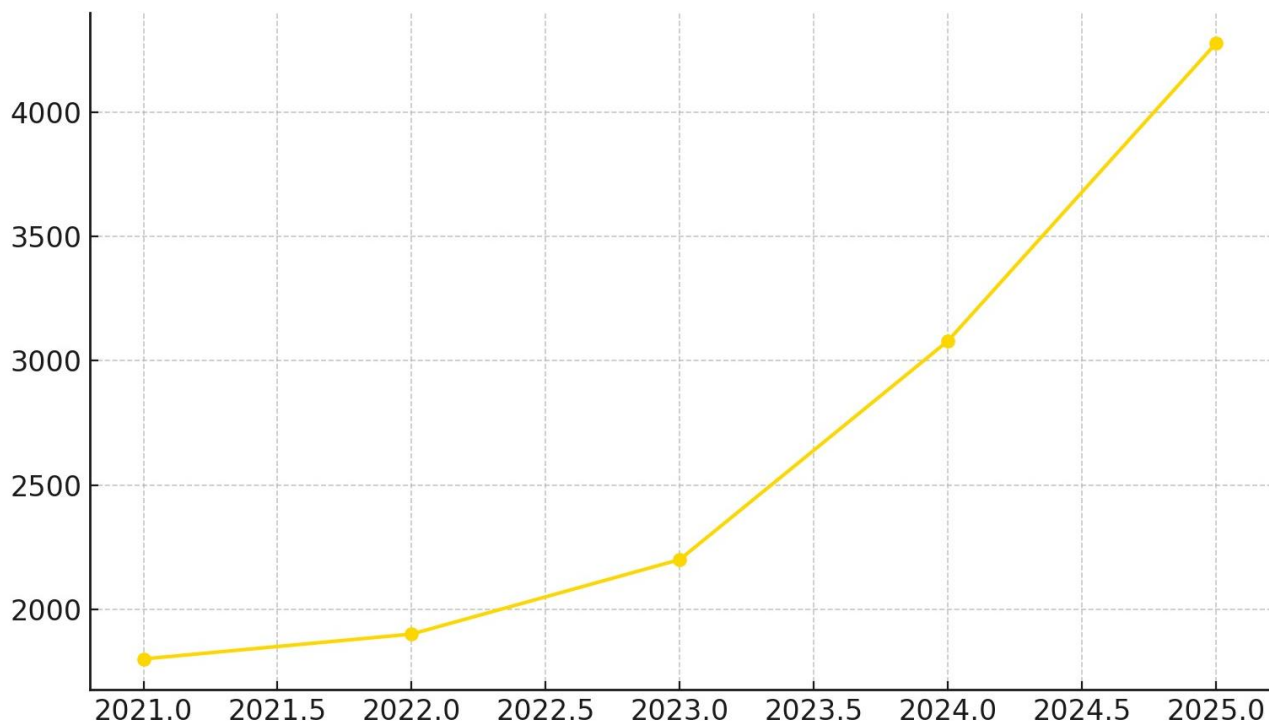

Рис. 2.10. – Динаміка ціни на золото в Україні (2021-2025 р.р.)

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами [47].

Попит на банківські метали в Україні залишається стабільним, причому основними інвесторами виступають фізичні особи. Саме вони найактивніше використовують золото як засіб захисту своїх заощаджень від інфляції та девальвації національної валюти. Разом із тим значну частку ринку займають і юридичні особи, зокрема представники ювелірної галузі, для яких Національний банк України дозволив імпорт золота навіть в умовах воєнного стану.

За прогнозами, упродовж 2024–2025 років сукупні інвестиції у банківські метали можуть перевищити \$200 млн. Частка юридичних осіб у цьому обсязі є суттєвою, адже саме великі підприємства забезпечують сталий попит на дорогоцінні метали для виробничих потреб.

Інвестування в банківські метали за своєю суттю є довгостроковим інструментом. На відміну від депозитів або фондових активів, золото не забезпечує пасивного доходу у вигляді відсотків або дивідендів, проте слугує індикатором стабільності та збереження капіталу. Це особливо важливо у кризові періоди, коли ринки є нестабільними, а фінансові ризики — високими.

Для більшості домогосподарств золото виступає елементом стратегії диверсифікації, а не спекулятивним активом. Попри нижчу ліквідність порівняно з традиційними банківськими інструментами, попит на золоті зливки та інвестиційні монети свідчить про довіру населення до цього активу.

Подальший розвиток ринку банківських металів в Україні безпосередньо залежить від регуляторної політики Національного банку України. Обмеження, запроваджені на початку повномасштабного вторгнення, частково зняті у 2024–2025 роках, що створює позитивне середовище для активізації торгівлі. Проте ринок стикається з низкою викликів, серед яких — обмежений імпорт, нерівний доступ до ресурсів для офіційних гравців та наявність «сірого» сегмента.

Лібералізація імпорту золота та передача частини функцій регулювання комерційним банкам можуть сприяти легалізації ринку та посиленню контролю. Такі заходи забезпечать прозорість операцій, підвищать рівень довіри інвесторів і сприятимуть стабілізації цінової політики.

На момент квітня 2025 року ринок демонструє ознаки відновлення. Банки поступово повертають у свої пропозиції банківські метали для фізичних осіб. Найбільшим попитом користуються золоті зливки та інвестиційні монети. Офіційні дані свідчать про високий рівень активності:

- Ціна на золото в Україні станом на 14 квітня 2025 року досягла 4278,59 грн за грам, що на 45% більше, ніж роком раніше (2944,66 грн/грам).
- Світовий попит на золото в третьому кварталі 2024 року зріс на 5% і вперше перевищив \$100 млрд, встановивши історичний рекорд.

Ці фактори вказують на стійкий інтерес інвесторів до банківських металів і готовність вкладати кошти в активи, які забезпечують фінансову безпеку. У сукупності це свідчить про те, що ринок банківських металів в Україні зберігає потенціал зростання, особливо за умов сприятливих регуляторних змін та стабілізації макроекономічної ситуації.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено комплексний аналіз сучасного стану та основних тенденцій розвитку світового ринку дорогоцінних металів. Дослідження показало, що ринок дорогоцінних металів на сьогодні є однією з найдинамічніших і стратегічно важливих галузей світової економіки. У 2024 році обсяг цього ринку досяг 219,4 мільярда доларів США, а провідну роль у його структурі відіграє Азійсько-Тихоокеанський регіон, що зумовлено зростанням попиту на інвестиційні інструменти та активним розвитком високотехнологічних галузей.

Особливу увагу приділено чинникам, що впливають на динаміку цін, серед яких – геополітична нестабільність, інфляційні процеси, монетарна політика центральних банків та структурні зміни у глобальній економіці. Зростання вартості золота та срібла, попри коливання, свідчить про збереження функції дорогоцінних металів як "тихої гавані" для інвесторів. Інституційні інвестори, включаючи центральні банки, продовжують відігравати ключову роль, акумулюючи значну частку фізичного металу та впливаючи на ринкові тренди.

Разом із тим, аналіз показав наявність системних проблем: нестабільність регуляторного середовища, високі адміністративні бар'єри, дефіцит прозорості у деяких регіонах, що стримує приплив інвестицій. Значна увага приділяється питанням сталого розвитку та екологічного добування, які стають дедалі важливішими у формуванні довгострокової стратегії галузі.

Інвестиції в банківські метали, особливо в золото, залишаються релевантним і безпечним вибором для українських інвесторів у період війни. Очікується, що зі зняттям валютних обмежень та посиленням державного регулювання ринок отримає новий імпульс розвитку.

Таким чином, сучасний ринок дорогоцінних металів знаходиться на етапі активної трансформації, що вимагає від учасників не лише гнучкості, але й стратегічного бачення. Забезпечення стабільності, інвестиційної привабливості та технологічного оновлення ринку є ключовими чинниками для його подальшого зростання та сталого функціонування в умовах глобальних викликів.

ВИСНОВКИ

У ході виконання кваліфікаційної роботи на тему «Сучасний стан та тенденції розвитку світового ринку дорогоцінних металів» було здійснено ґрунтовне теоретичне, методологічне та практичне дослідження багатогранних аспектів функціонування одного з найважливіших сегментів глобальної економіки. Дорогоцінні метали, насамперед золото, срібло, платина та паладій, відіграють ключову роль як у виробничих ланцюгах, так і в глобальній фінансовій системі, виступаючи інструментом інвестування, засобом збереження вартості та страховим активом у періоди економічної нестабільності.

У першому розділі було розкрито історико-теоретичні аспекти становлення ринку дорогоцінних металів. Показано, що починаючи з античних часів і до кінця ХХ століття золото виконувало функцію основного грошового еквівалента в системах металевого обігу, що значною мірою визначало його роль у формуванні валютної політики держав. Еволюція валютних систем — від золотого монетаризму до сучасного стандарту СДР — супроводжувалася поступовою демонетизацією золота, однак зберегла за ним статус стратегічного резервного активу. Водночас розвиток фінансових ринків, інституціональних структур і технологічних інновацій сприяв перетворенню ринку дорогоцінних металів у самостійний, складноорганізований механізм із багаторівневою архітектурою.

На основі вивчення термінологічного апарату було визначено, що ринок дорогоцінних металів являє собою сукупність економічних відносин між усіма суб'єктами, залученими до процесів видобутку, обробки, обігу, зберігання та інвестування у відповідні метали. Він включає як внутрішні національні, так і міжнародні сегменти, а також легальні та тіньові структури. Серед ключових функцій цього ринку — інвестиційна, акумулююча, захисна, регулююча та інформаційна. Інституційна структура охоплює добувні компанії, біржі, комерційні

й центральні банки, брокерів і дилерів, промислових споживачів, фонди та приватних інвесторів.

У другому розділі було здійснено системний аналіз поточного стану світового ринку дорогоцінних металів. Дослідження показало, що ринок є надзвичайно чутливим до глобальних макроекономічних та геополітичних змін. У 2020–2024 роках значний вплив на кон'юнктуру мали пандемія COVID-19, енергетичні трансформації, військові конфлікти, інфляційні сплески, посилення монетарної політики провідних центральних банків, а також зростання попиту на «зелені» технології. Золото зберігає провідну роль як «захисний» актив, тоді як срібло, платина та паладій дедалі активніше використовуються у високотехнологічних галузях (сонячна енергетика, електромобілі, каталітичні системи).

Особливу увагу приділено регіональній структурі ринку. Найбільшими виробниками золота є Китай, Австралія та росія, срібла — Перу, Чилі та Мексика, а платинової групи металів — ПАР, росія та Зімбабве. Провідними торговими центрами виступають Лондон, Цюрих, Нью-Йорк і Гонконг. Водночас спостерігається тенденція до концентрації торгівлі в межах Азійсько-Тихоокеанського регіону, що зумовлено високим попитом з боку інституційних інвесторів, а також особливостями інвестиційної культури (зокрема, в Китаї, Індії та арабських країнах).

У роботі проаналізовано сучасні механізми регулювання ринку в різних країнах. У США акцент робиться на прозорості фондових інструментів, у Великобританії — на жорсткому нагляді за фінансовими компаніями, в Австралії — на стимулюванні виробничої бази. Водночас виявлено низку проблем: відсутність уніфікованого правового поля, податкові бар'єри, ризики тінізації торгівлі, низький рівень інфраструктурної готовності у низці країн, екологічні конфлікти навколо розробки родовищ.

Окремий акцент зроблено на інвестиційних особливостях ринку дорогоцінних металів. Проаналізовано основні форми вкладень — зливки,

інвестиційні монети, безособові металеві рахунки, ф'ючерси, опціони, ETF. Показано, що інвестори розглядають дорогоцінні метали як інструмент хеджування валютних і фондових ризиків. Проте доступність і ліквідність інструментів істотно відрізняються за регіонами, типами активів та особливостями регуляторної політики.

Таким чином, можна зробити узагальнюючий висновок, що світовий ринок дорогоцінних металів виступає системоутворюючим сегментом глобальної економіки, забезпечуючи баланс між промисловим розвитком і фінансовою стабільністю. Його ключовою особливістю є стійкість до кризових явищ і водночас здатність адаптуватися до новітніх викликів, серед яких – декарбонізація економіки, енергетичний перехід і цифровізація фінансового сектору. Зростання ринку відбувається завдяки високому попиту з боку електронної промисловості, сфер відновлюваної енергетики, інвестиційних фондів та центральних банків, які дедалі активніше включають дорогоцінні метали до своїх портфелів.

Подальший розвиток цього ринку потребує чіткої міжнародної координації, особливо у таких напрямках, як уніфікація правових норм, підвищення прозорості фінансових операцій, протидія незаконному видобутку та впровадження сучасних екологічних стандартів. Усе більш важливою стає інституційна роль держав, центральних банків і міжнародних бірж, що вимагає встановлення балансу між ринковою лібералізацією та забезпеченням національної та економічної безпеки.

Для України, яка володіє вагомими запасами стратегічних ресурсів, зокрема титану, урану та рідкоземельних металів, відкривається можливість інтеграції у глобальні ланцюги постачання та зміцнення своєї позиції на світовому ринку дорогоцінних металів. Однак для реалізації цього потенціалу необхідна активізація інвестиційної діяльності, модернізація інституційного середовища та впровадження сучасних екологічних стандартів, що відповідатимуть міжнародним вимогам сталого розвитку.

Отже, світовий ринок дорогоцінних металів перебуває в стані глибоких трансформацій, що зумовлені як об'єктивними викликами, так і новими можливостями. Від ефективності управління цим сектором залежить не лише добробут окремих країн, а й стабільність глобальної економіки загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалов А.Е. Міжнародний ринок дорогоцінних металів. Основні принципи функціонування. – Одеса: ДНК, 2008. – 160 с.
2. Амоша О.М. Розвиток металургійної смарт-промисловості в Україні: передумови, проблеми, особливості, наслідки. – Інститут економіки промисловості НАН України, 2021. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/amosha_nikiforova.pdf (дата звернення: 08.03.2025)
3. Bernstein, P.L. The Power of Gold: The History of an Obsession. – New York: John Wiley & Sons, 2000. – 304 p. URL: <https://ufin.com.ua/poradnyk.htm> (дата звернення: 08.03.2025)
4. Bordo, M., & Eichengreen, B. Implications of the Great Depression for the Development of the International Monetary System. In The Gold Standard in Theory and History: Routledge. (с. 153-186)
5. Бойцун Н. Є., Стукало Н. В. Міжнародні фінанси; навчальний посібник. – 2-ге вид. – К.: ВД «Професіонал», 2017. – 336 с.
6. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси: підручник. – К.: Знання-Прес, 2016. – 311 с.
7. Види дорогоцінних металів. – URL: <https://nationwidecoins.com/what-are-the-types-of-precious-metals> (дата звернення: 20.04.2025)
8. Вісник Львівського університету. Сер. : міжнародні відносини. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. – 256 с.
9. Вінницький С. Формування цілей управління золотовалютними резервами у світовій економіці // Вісник ТНЕУ. – 2017. – Вип. 3. – С. 18–28.
10. Вплив пандемії на розвиток ринку срібла.– URL: http://bses.in.ua/journals/2020/56_2020/5.pdf (дата звернення: 01.05.2025)
11. De Graaf, G. The History of Gold Trading, from the Gold Standard to the Gold Exchange Standard. Journal of Economic Issues, 2015, 49(4), 1005–1024.

12. Десять факторів, що керують ціною на срібло. – URL: <https://www.sbcgold.com/investing-101/10-factors-influence-silver-prices> (дата звернення: 20.04.2025)
13. Дорогоцінні - благородні метали. – URL: https://uk.regionkosice.com/wiki/Precious_metal (дата звернення: 20.04.2025)
14. Дорогоцінні метали. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Precious_metal (дата звернення: 20.04.2025)
15. Дорогоцінні метали .– URL: Oxford Learners Dictionaries. (2018). – <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/precious-metal> (дата звернення: 20.04.2025)
16. Дорогоцінні метали навколо нас. URL: <https://www.epmf.be/precious-metal-all-around-you> (дата звернення: 25.04.2025)
17. Дудченко В. Ю. Міжнародний ринок золота: сучасний стан і структура // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України, 2018, Вип. 36, С. 75–82. –URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2018_36_10 (дата звернення: 20.04.2025)
18. Еволюція економічної ролі золота.– URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2010/18.pdf (дата звернення: 20.04.2025)
19. Закон України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними” від 18 листопада 1997 р. № 637/97-ВР // ВВР. – 2017. – №65. – Ст. 57
20. Застосування срібла. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Срібло> (дата звернення: 01.05.2025)
21. Gold and the Economy. – Investopedia. – URL: <https://www.investopedia.com/articles/investing/073015/how-gold-affects-economy.asp> (дата звернення: 01.05.2025)

22. Гонгальский Д. Україна почала торгувати золотом // Українська інвестиційна газета. – 2019. – С. 4.
23. Гурський Д. С., Веселовський Г. С. Українське золото сьогодні // Мінер. ресурси України. – 2018. – № 3. – С. 9–10.
24. Hicks, J.R. On the Nature of Technical Change // The Economic Journal. – 1932. – Vol. 42, No. 165. – P. 66–82.
25. Інвестиційний потенціал дорогоцінних металів і їх прибутковість. (дата звернення: 25.04.2025) – URL: <https://finance.ua/investicinyy-potencial-dorogocinnyh>
26. International Monetary. – URL: <https://www.imf.org/external/np/sta/ir/IRProcessWeb/data/ergd.aspx> (дата звернення: 20.04.2025)
27. Івасів Б. С. Міжнародні розрахунки. – Тернопіль: Карт-бланш, 2018. – 223 с.
28. Jaffe, R. The Demand for Gold: An Historical Perspective. Resources Policy, 1990, 16(2), 91–100.
29. Johnson, R. W. The Historical Roots of Modern International Monetary Relations. In The Economics of International Monetary Reform. – University of Chicago Press, 1985.
30. Кашуба С.Г. Міжнародний ринок дорогоцінних металів – проблеми розвитку // Бизнес, 2018, №17.
31. Кізим М.І., Стеченко І.С. Глобальні інвестиції в дорогоцінні метали як інструмент хеджування фінансових ризиків // Аналітичний огляд. – Freedom Finance Ukraine, 2022.
32. Козюк В. В., Березюк Р. М., Шиманська О. П. Мікроекономіка: навч. посіб. – Тернопіль: економічна думка ТНЕУ, 2018. – 497 с.
33. Кужелєв М. О. Ринок дорогоцінних металів як складова валютного ринку держави // Економічний вісник університету. – 2018. – Вип. 25 (1). – С. 174–178.

34. Кузнецова С. Ю. Формування стратегічних альянсів компаній... // Проблеми сучасної економіки, № 4 (40), 2018. – URL: <http://www.m-economy.ua/art.php?nArtId=3803> (дата звернення: 20.04.2025)
35. Kuznets, S. Problems in Measuring National Income // The American Economic Review, 1949, 39(4), 257–269.
36. Ліпич Ю.М. Статистичний аналіз тенденцій в промислових міжрегіональних диспропорціях // Економіка і прогнозування. – 2020. – №2. – С. 34–42.
37. Мельник В.В., Козюк В.В. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2019. – 249 с.
38. Миколенко А. А. Світовий ринок золота в кризові часи // Агросвіт. – 2017. – № 17. – С. 76–84.
39. Миколенко А. А. Основні чинники впливу на ринок золота // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 23. – С. 93–95.
40. Михальський В.В. Про фінансові та товарні аспекти ринку золота // Фінанси України. – 2019. – № 4. – С. 95–105.
41. Михайловський О. В. Аналіз ефективності світового ринку золота // Вісник ЧТЕІ. – 2019. – Вип. 4. – С. 110–118
42. Міжнародний ринок дорогоцінних металів.– URL: <https://www.persistencemarketresearch.com/market-research/precious-metals-market.asp> (дата звернення: 20.04.2025)
43. Міжнародні валютно-кредитні відносини: підручник / А.С. Філіпенко та ін. – К.: Либідь, 2019.
44. Міжнародні фінанси: підручник / І.С. Ващенко. – К.: Знання-Прес, 2017. – 301 с.
45. Міжнародні фінанси: Підручник / О. І. Рогач, А. С. Філіпенко та ін.; За ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2019. – 784 с.

46. Міжнародні фінанси: підручник / О. І. Рогач та ін.; За ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2018. – 784 с.
47. Національний банк України. <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 05.05.2025)
48. Особливості функціонування ринку золота на сучасному етапі. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2019_1/3.pdf (дата звернення: 28.04.2025)
49. Офіційний сайт Міністерства економіки.-URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 27.04.2025)
50. Офіційний сайт «Вікіпедія».– URL: <http://ua.wikipedia.org> (дата звернення: 29.04.2025)
51. Положення про організацію торгівлі банківськими металами на валютному ринку України, затверджене постановою НБУ від 24 лютого 1998 р. № 65
52. Попит на золото. – URL: <https://www.gold.org/goldhub> (дата звернення: 20.04.2025)
53. Попит та пропозиція. – URL: https://www.heraeus.com/en/hpm/pm_prices/precious_metals_demand/pgm_demand_supply.html#hpm_services (дата звернення: 20.04.2025)
54. Попит та пропозиція на дорогоцінні метали.– URL: <https://www.cmegroup.com/education/courses/introduction-to-precious-metals/understanding-supply-and-demand-precious-metals.html> (дата звернення: 20.04.2025)
55. Попит та пропозиція на дорогоцінні метали. – URL: <http://www.cibjo.org/congress2019/wp-content/uploads/2019/09/CIBJO-SpecialReport-2019-Precious-Metals.pdf> (дата звернення: 20.03.2025)
56. Попит та пропозиція на срібло.– URL: <https://www.silverinstitute.org/silversupply-demand/> (дата звернення: 20.03.2025)

57. Пухальська А. П., Коротаєва О. В. Аналіз кон'юнктури та тенденцій сучасного розвитку ринку золота // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 2. – С. 217–225
58. П'ять ключових факторів, що впливають на ціни на платину. – URL: <https://www.sbcgold.com/investing-101/key-factors-influence-platinum-prices> (дата звернення: 20.03.2025)
59. Rickards, J. The New Case for Gold. – New York: Portfolio/Penguin, 2016. – 192 p.
60. Ринок дорогоцінних металів. – URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/precious-metal> (дата звернення: 26.04.2025)
61. Ринок золота в Україні // Цінні папери України. – 2019. – №2. – С. 3–4
62. Романенко О. Р. Міжнародні фінанси. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 312 с.
63. Світова ювелірна конфедерація. – URL: <http://www.cibjo.org> (дата звернення: 15.03.2025)
64. Сайт Міністерства фінансів.– URL: <https://index.minfin.com.ua/exchange/london/> (дата звернення: 15.03.2025)
65. Слісарук С. Дорогоцінна перспектива // Експерт. – 2017. – № 14. – С. 50–56
66. Статистика ціни на золото.– URL: <https://www.mgsrefining.com/resources/precious-metal-prices/historic/gold-price-history/> (дата звернення: 15.03.2025)
67. Сучасний стан міжнародного ринку платини. – URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/183673> (дата звернення: 15.03.2025)
68. The Economic Significance of Gold: An Exploration of Its Purpose and Effect in the Modern Economy / Taylor McKay Pickens. – Elon University, 2017

69. The Global Gold Market and the International Monetary System from the late 19th century to the First World War / François R. Velde. – Federal Reserve Bank of Chicago, 1996
70. The Gold Market in 2021: Where Are We Headed? / David Garofalo. – Mining.com, February 22, 2021
71. The Role of Gold as a Safe Haven Asset: Insights from the Literature. – Bank for International Settlements. – URL: https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1412f.htm (дата звернення: 19.03.2025)
72. Tracing the history of gold trading. (дата звернення: 28.03.2025) – URL: <https://blackbullmarkets.com/en/trading-guides/tracing-the-history-of-gold-trading/>
73. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: історія. – К.: Либідь, 2018.
74. Цінність дорогоцінних металів.– URL: <https://www.royalmint.com/invest/bullion/discover-bullion/how-rare-are-precious-metals> (дата звернення: 30.04.2025)
75. Ціни на золото (лондонський фіксинг).– URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/london/gold/usd/> (дата звернення: 02.05.2025)
76. World Gold Council.– URL: <https://www.gold.org> (дата звернення: 02.05.2025)
77. World Gold Council. (2021). Gold Demand Trends Q4 2021. – URL: <https://www.gold.org/goldhub/data/gold-demand-trends> (дата звернення: 05.05.2025)
78. Why Do Investors Buy Gold? – The Balance.– URL: <https://www.thebalance.com/why-do-investors-buy-gold-4173944> (дата звернення: 06.05.2025)
79. Why gold is considered a safe haven during economic uncertainty. – CNBC. – URL: <https://www.cnbc.com/2019/08/06/why-gold-is-considered-a-safe-haven-during-economic-uncertainty.html> (дата звернення: 04.05.2025)

80. Why Investors Buy Gold in a Crisis. – The Balance. – URL: <https://www.thebalance.com/why-investors-buy-gold-in-a-crisis-3141385> (дата звернення: 02.05.2025)

81. Як визначається ціна на паладій. – URL: <https://www.barrons.com/articles/palladium-prices-have-rallied-how-a-rise-in-travel-would-boost-demand-this-year-51610056264> (дата звернення: 20.04.2025)

82. Як визначається ціна на родій.– URL: <https://www.argusmedia.com/en/news/2182178-sa-pgms-set-for-strong-2021-after-record-high-prices> (дата звернення: 20.04.2025)

83. Як визначаються ціни на ринках металів.– URL: <https://www.thebalance.com/metal-markets-2339897> (дата звернення: 20.04.2025)

ДОДАТОК А

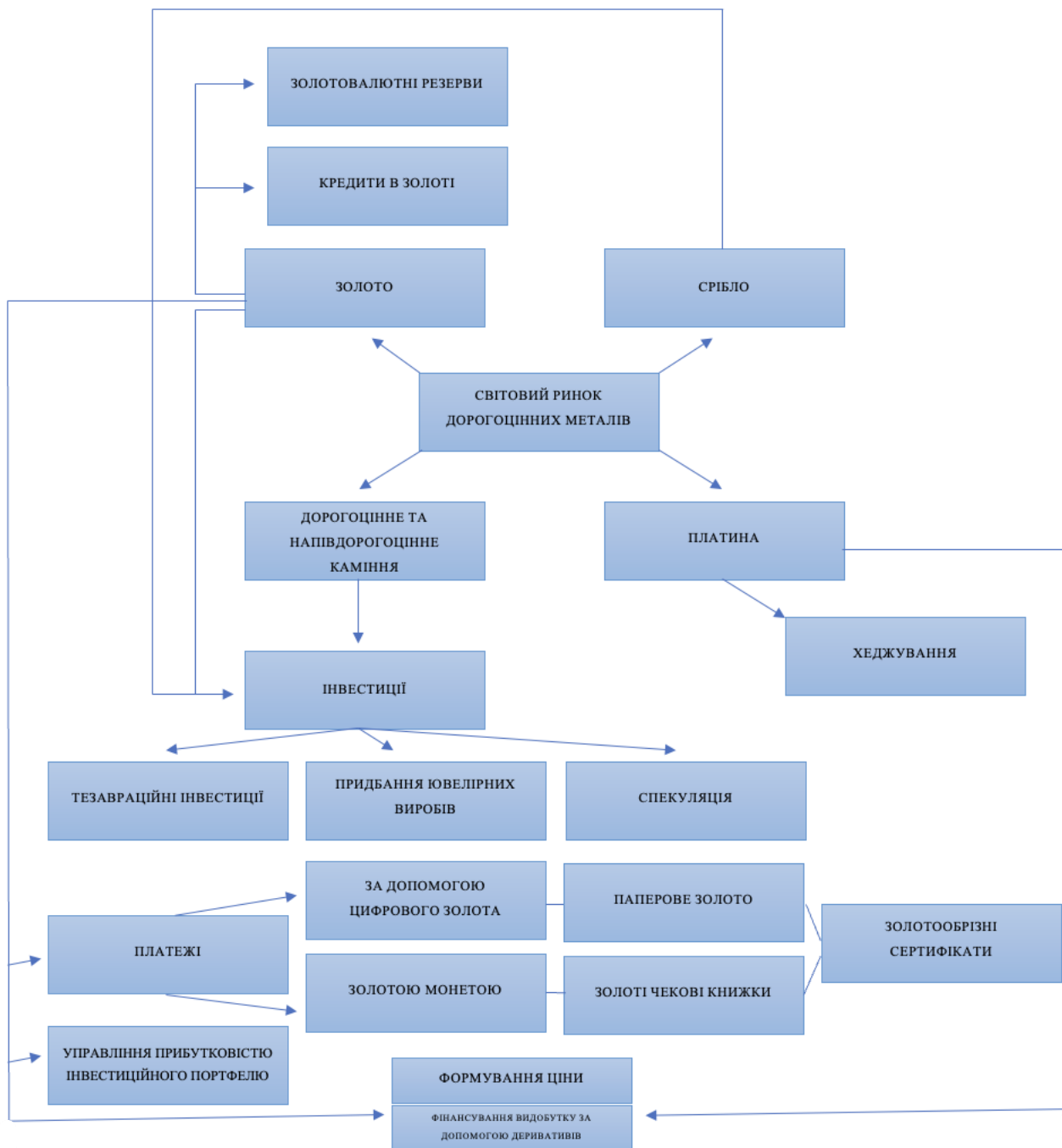

Рис. А1 - Сучасна структура ринку дорогоцінних металів.

Джерело: створено автором.